

Zobrazení žen v krátkých němých filmech a na fotografiích na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory:

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Historie se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Markéta Wohlfahrtová

Vedoucí práce:

PhDr. Michal Ulvr, Ph.D.

Katedra historie

Zadání bakalářské práce

Zobrazení žen v krátkých němých filmech a na fotografiích na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii

Jméno a příjmení: **Markéta Wohlfahrtová**
Osobní číslo: P16000366
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Historie se zaměřením na vzdělávání
Zadávací katedra: Katedra historie
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce bude analyzovat vyobrazení ženy v krátkometrážních němých filmech, které byly natočeny na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii. Dalším klíčovým pramenem, který bude v rámci tématu analyzován, jsou fotografie a karikatury z této doby. V souvislosti s výše uvedeným tématem bude práce sledovat i hnutí za volební právo žen v Anglii, tzv. hnutí sufražetek.

Metody práce: analýza a interpretace filmů, karikatur a fotografií, komparace.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

GLEADLE, Kathryn. British women in the nineteenth century. New York: Palgrave, c2001. ISBN 0333676297.

GUPTA, Kat. Representation of the British suffrage movement. New York: Bloomsbury Academic, 2016. ISBN 9781472570918.

HAVELKOVÁ, Hana. Lidská práva, ženy a společnost. Praha, 1992.

HUNTER, I. Q. a Laraine. PORTER. British comedy cinema. New York: Routledge, 2012. ISBN 0203146336.

LETHBRIDGE, Lucy. Servants: a downstairs view of twentieth-century Britain. Pbk. ed. London: Bloomsbury, 2013. ISBN 978-1-4088-4270-6

ROSE C., Women in 1900: Gateway to the political economy of the 20th century, Book collections on Project MUSE, Temple University Press, 2010.

THOMPSON, Kristin a David BORDWELL. Dějiny filmu: přehled světové kinematografie. 2., opr. vyd. V Praze: Akademie múzických umění, 2011, 827 s., 24 s. obr. příl. ISBN 978-80-7331-207-7.

WASSON, Ellis Archer. Dějiny moderní Británie: od roku 1714 po dnešek. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3267-1.

Vedoucí práce: PhDr. Michal Ulvr, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce: 14. prosince 2018
Předpokládaný termín odevzdání: 14. prosince 2019

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000Sb.,oprávuautorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

19. května 2020

Markéta Wohlfahrtová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Michalu Ulvrovi PhD. za trpělivost a cenné rady v průběhu psaní této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vyobrazením žen ve filmové, fotografické a karikaturní tvorbě ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Práce se zaměřuje na tři klíčové oblasti života, mezi něž autorka zařadila domácnost, zaměstnání a volný čas. Dále také sleduje rozdíly v tehdejší společnosti Britek. Zároveň je pro tohoto období zásadní probíhající první vlna feminismu, se kterou se ve Velké Británii pojí hnutí sufražetek. Vyobrazení těchto aktivistek práce analyzuje průřezově mezi všemi vybranými oblastmi života žen. Cílem práce je vyzorovat odraz vlivu feminismu na dobové filmové, fotografické a karikaturní tvorbě.

Klíčová slova: Filmy, fotografie, karikatury, ženy, sufražetky, Velká Británie

Abstract

This bachelor thesis deals with the appearance of women in film, photographs, and cartoons in Great Britain at the turn of the twentieth century. This work focuses on the main aspects of contemporary women life, such as household, work and leisure. This work also concentrates on the difference in interpretation of women based on social class. One of the main factors in this period was also the first wave of feminism which relates to the suffragettes' movement in Great Britain. This work analyzes the suffragettes throughout every mentioned aspect of life. The aim is to determine the influence of these activists in films, photographs and cartoons.

Keywords: Films, photographs, cartoons, women, suffragettes, Great Britain

Obsah

Úvod.....	9
1. Kritika pramenů a literatury	11
1.1. Prameny.....	11
1.2. Literatura	12
2. Stereotypy žen v domácnosti na přelomu 19. a 20. století	13
2.1. Metodologický úvod	13
2.2. Filmová interpretace role ženy jako matky.....	14
2.3. Interpretace role ženy jako matky ve fotografii a karikatuře	16
2.4. Shrnutí	18
2.5. Filmová interpretace povinností ženy v domácnosti.....	19
2.6. Interpretace povinností žen v domácnosti ve fotografii a karikatuře	20
2.7. Shrnutí	21
2.8. Filmová interpretace role manželky.....	22
2.9. Zobrazení manželky ve fotografii a karikatuře.....	23
2.10. Shrnutí.....	24
3. Povolání žen na přelomu 19. a 20. století	25
3.1. Metodologický úvod	25
3.2. Vyobrazení služebných a zdravotních sester ve filmu	26
3.3. Služebná a zdravotní sestra na fotografii a karikatuře	27
3.4. Shrnutí	28
3.5. Filmové interpretace dalších typů zaměstnání žen	29
3.6. Vyobrazení dalších zaměstnání žen na fotografii a karikatuře.....	31
3.7. Shrnutí	33
3.8. Filmová interpretace politického života žen	33
3.9. Odraz ženy v politice na fotografii a karikatuře	36
3.10. Shrnutí.....	38
4. Zájmy a volný čas žen na přelomu 19. a 20. století.....	39
4.1. Metodologický úvod	39
4.2. Filmová interpretace volnočasových aktivit	40
4.3. Volný čas na fotografiích a karikatuře	42
4.4. Shrnutí	44
4.5. Vzhled a móda v krátkých němých filmech.....	44

4.6. Fotografické a karikaturní ztvárnění vzhledu žen a módy	45
4.7. Shrnutí	46
Závěr	48
Zdroje	50
Bibliografie	50
Prameny	56
Online	59
Obrazová příloha	62

Úvod

Tato práce se zabývá filmovým, fotografickým a kresleným vyobrazení žen ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Jedná se o období první vlny feminismu. Velká Británie v této době čelila řadě protestních akcí vedených takzvanými sufražetkami¹, které nakonec dosáhly uznání volebního práva. Cílem následující práce je prostřednictvím filmové, fotografické a kreslené tvorby sledovat odraz dobového života žen a jeho možné proměny související s rodícím se feminismem.

Konec devatenáctého století představuje pro britskou kulturu vznik kinematografie. Počáteční filmové snímky byly z pravidla krátké a němé. Z toho důvodu jsem pro svou bakalářskou práci čerpala z velkého množství záznamů. Při výběru jsem se soustředila na filmy natočené mezi lety 1890–1918. Fotografie i karikatury existují déle než kinematografie a poskytly mi proto cenné množství studijního materiálu také z období před rokem 1890. Navzdory tomu se moje práce nejpodrobněji věnuje právě letům 1890–1918.

Bakalářská práce je rozdělena tematicky do tří hlavních částí. První kapitola interpretuje povinnosti žen v domácnosti. Druhá kapitola se zaměřuje na zaměstnání a poslední kapitola věnuje pozornost způsobům trávení volného času dobových Britek. Všechny tyto oblasti mohla snaha o vyšší míru emancipace žen nějakým způsobem ovlivnit. Každé téma je dále členěné podle typu pramene: v rámci jednotlivých okruhů práce se věnuji nejprve filmové, následně fotografické a kreslené interpretaci.

Práci na analýze jsem vždy začínala hledáním konkrétního tématu, které se vztahuje k roli ženy v dobové společnosti. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se britská společnost členila na společenské vrstvy. Tato skutečnost byla při zkoumání pramenů důležitá, jelikož se do různých rolí rozdělovaly i samotné ženy, i proto jsem uznala za nutné do analýzy zahrnout i třídní rozdíly.

Dalším zásadním prvkem zkoumání se stalo průřezové porovnání filmového, fotografického a karikaturního zobrazení. Kromě samotného obsahu pramene se moje práce věnuje i autorům děl – zamýšlela jsem se nad možnými účely jejich tvorby.

---

¹ Sufražetka = označení pro britské a americké ženy, které bojovaly za volební právo. Název byl odvozen od slova *suffrage*, které v překladu znamená volební právo.

Obzvláště u umělců mohla být motivem kritika – s tou se feministická hnutí ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století pravděpodobně setkávala často. Kromě různých názorů a postojů v rámci vyobrazení žen věnuje tato práce prostor také dobovým reáliím přítomných v pramenech. Za pomoci historických monografií jsem pátrala po dalších významných událostech, které mohly zasáhnout do života britských žen na přelomu devatenáctého a dvacátého století.

1. Kritika pramenů a literatury

1.1. Prameny

Hlavním zdrojem pro veškeré prameny se staly britské archivy, jejichž materiál je digitalizován online. K nalézání britských filmových snímků vzniklých na přelomu devatenáctého a dvacátého století jsem nejvíce využívala databázi Britského filmového institutu (BFI).² Zde se nachází široká škála kinematografické tvorby rozdělená chronologicky i tematicky. Pro toto bádání mi velice pomohlo zde dostupné časové rozdělení jednotlivých filmů na desetiletí. Kromě letopočtu vzniku zaznamenal institut další důležité údaje týkající se režiséra, produkce či hereckého obsazení. Přestože v těchto archiváliích nejsou dané filmy zpřístupněny k přehrání, většinu z nich šlo nalézt ke zhlédnutí na platformě *Youtube*.³

Dalším zdrojem pro kinematografickou tvorbu se stal archiv někdejšího britského zpravodaje *British Pathé*.⁴ Nachází se zde online sbírka snímků z této produkce. Databázi jsem využila nejen jako informační zdroj – umožnila mi také zhlédnout řadu filmových záznamů. Při pátrání po britských filmech z přelomu devatenáctého a dvacátého století jsem okrajově využila také filmovou databázi *Internet Movie Database (IMDb)*.⁵

O dost náročnější výzvou bylo získat dobové fotografie a karikatury. Přestože jsou veškeré tyto prameny staré nejméně sto let, na řadu z nich se stále vztahují autorská práva. Britské archivy poskytují zájemcům fotografie i karikatury, avšak pouze za vysoký poplatek. Výběr pramenů pro tuto práci se tím částečně omezil. Naštěstí existují rovněž zdroje, které mají k dispozici množství fotografií a karikatur nezatížených autorskými právy. Nejvíce takových pramenů obsahuje databáze *Wikimedia Commons*,⁶ kde je obrazový materiál doplněný mnoha důležitými informacemi včetně místa vzniku, původního autora apod. Druhým významným zdrojem neplacených fotografií a karikatur

---

²BFI Screenonline: Film. *BFI Screenonline* [online]. Copyright © BFI Screenonline [cit. 17.04.2018]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/film/index.html>

³YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 23.03.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/>

⁴Newsreels, video, archive, film, footage, stills - British Pathé. *Newsreels, video, archive, film, footage, stills - British Pathé* [online]. [cit. 23.03.2020]. Dostupné z: <https://www.britishpathe.com/>

⁵IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows. *IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows* [online]. Copyright © 1990 [cit. 23.03.2020]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/>

⁶Wikimedia Commons. *Wikimedia Commons* [online]. MediaWiki, c2017 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page

se mi stala databáze *Flickr*.⁷ Pro britské ilustrace z přelomu devatenáctého a dvacátého století jsem využila také *British cartoon archive*.⁸

1.2. Literatura

Převažující většinu použité literatury napsali britští či američtí historici. Základní informace týkající se historické pozice ženy ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století jsem čerpala z knihy June Purvisové *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*.⁹ Dalším důležitým zdrojem mi byla monografie *British Women in the Nineteenth Century* od historičky Kathryn Gleadlové,¹⁰ v níž se autorka zabývá životem britských žen napříč společenskými vrstvami.

Pro dílčí kapitoly mé bakalářské práce, ve kterých se věnuji zaměstnání, rodině či politice, jsem čerpala z relativně velkého množství různých knižních titulů. Například tématem zaměstnávání žen ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století přehledně provází historička Gerry Hollowayová ve své monografii *Women and work in Britain since 1840*.¹¹ O ještě přesnějších a podrobnějších statistických údajích jsem získala informace prostřednictvím knihy *Abstract of British historical statistics*¹² dvojice autorů Briana Mitchella a Phillise Deana.

Pro vyhledání i zapůjčení zdrojové literatury jsem využila Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci a Městskou knihovnu v Mostě, avšak většinu monografií jsem čerpala online prostřednictvím databáze *Google Books*.¹³ Některé cenné informace jsem našla také v databázi odborných prací *Taylor and Francis Online*,¹⁴ jejíž obsah je zpřístupněn pro studenty Technické univerzity v Liberci. Veškerá literatura byla k dispozici nepřeložená, tedy v původním britském vydání.

---

⁷ Flickr. *Flickr* [online]. Flickr, c2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/>

⁸ *British Cartoon Archive* [online]. Canterbury: The University of Kent, c2019 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.cartoons.ac.uk/>

⁹ PURVIS, June. *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415238897.

¹⁰ GLEADLE, Kathryn. *British women in the nineteenth century*. New York: Palgrave, c2001. ISBN 0333676297.

¹¹ HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118.

¹² MITCHELL, Brian R. a Phyllis DEANE. *Abstract of British historical statistics*. Cambridge [Eng.]: University Press, 1962.

¹³ *Google Books* [online]. Google, ©2011 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://books.google.cz/>

¹⁴ *Taylor and Francis Online* [online]. Informa, ©2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/>

2. Stereotypy žen v domácnosti na přelomu 19. a 20. století

2.1. Metodologický úvod

Jednou z klíčových součástí života britských žen na přelomu devatenáctého a dvacátého století byly jejich povinnosti v domácnosti.¹⁵ Tato kapitola bude členěna na tři části. Nejprve se zaměřím na mateřskou roli, s níž souvisela například péče o dítě. Důležitým aspektem rodičovství, který zde rovněž neopomenu, je vztah mezi rodičem a potomkem. Do tématu následně zahrnu domácí práce, jako je úklid, praní či žehlení. V závěru kapitoly se budu věnovat roli ženy v manželství a interpretaci vztahu mezi mužem a ženou. Každá kapitola nejprve pozoruje, jakým způsobem jednotlivé role ztvárňovaly tehdejší britské krátkometrážní němé filmy, poté věnuje prostor vyobrazení britských žen na fotografiích a karikaturách.

Zrod britské kinematografie dala Brightonská škola, která vznikla ve Velké Británii v roce 1896.¹⁶ Založili ji fotograf George Albert Smith a lékárník James Williamson.¹⁷ Ženy režisérky se na přelomu devatenáctého a dvacátého století uplatňovaly spíše ve Francii a v USA.¹⁸ Právě převaha mužských autorů mohla v těchto časech určitou měrou ovlivnit způsob vyobrazení žen na stříbrném plátně.

Součástí britských filmů se také v tomto období stávaly sufražetky. Pojmem byly původně hanlivě označovány ženy, které na začátku 20. století bojovaly za své volební právo,¹⁹ radikální feministická hnutí však hrdě přijala toto označení za své. Vzhledem k tomu, že převažujícím žánrem krátkometrážních němých filmů ve Velké Británii byly

---

¹⁵ROBERTS, Martin. *Britain, 1846-1964: The Challenge of Change*. Ilustrované vydání. Oxford University Press, 2001. ISBN 0199133735, 9780199133734. s. 121.

¹⁶GRAY, Frank. *The Brighton School and the Birth of British Film*. Springer, 2019. ISBN 3030175057, 9783030175054. s. 3.

¹⁷PLAŻEWSKI, Jerzy. *Dějiny filmu 1895-2005*. Přeložil Karel TABERY. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1689-8. s. 32-33.

¹⁸M. Bridges, C. Robson, K. Brownlow, S. Stamp, B. Dixon, K. Day, M. Giese, T. Field, F. Stephens, E. Cheshire, et al., *Silent women: Pioneers of cinema*, Aurora Metro Books, 2017. – K nejznámějším režisérkám prvních němých filmů například patřily: Alice Guy-Blaché (Francie), Lois Weber (USA) nebo Dorothy Arzner (USA).

¹⁹MAGNER, Thomas F. Sexist and non-sexist usages in the English language. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia: Revue publiée par les Sections romane, italienne et anglaise de la Faculté des Lettres de l'Université de Zagreb*, 2004, 47: 271-282.

komedie,²⁰ mohly zde být ženy nezřídka vyobrazovány ironicky, někdy až sarkasticky. Cílem některých scén mohlo být dokonce totální zesměšnění emancipace.

Dalšími klíčovými prameny mé práce jsou britské fotografie a karikatury pořízené na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Jejich podobu se kapitola pokusí nejen analyzovat, ale zároveň porovnat s interpretacemi v ostatních pramenech. Fotografie, karikatury i filmy budou kriticky zhodnoceny. Satira byla již od osmnáctého století dominujícím žánrem karikatur ve Velké Británii,²¹ z toho důvodu nemuselo ztvárnění žen na kresbách vždy zcela odpovídat realitě. Karikatura v tisku mimo jiné sloužila k vyjádření názorů na ženskou emancipaci.²²

2.2. Filmová interpretace role ženy jako matky

Péče o děti a jejich výchova na přelomu devatenáctého a dvacátého století zpravidla náležela ženám.²³ Mateřství zároveň významně ovlivňovalo společenské postavení žen. Nižší třída většinou neměla dostatek času věnovat se svým dětem – ty se proto vychovávaly spíše samy – zatímco střední či vyšší vrstvě s péčí i výchovou běžně pomáhaly chůvy.²⁴ Muži si tehdy nedokázali představit pečovat o své potomky stejně, jako jejich manželky.²⁵ Tradiční smýšlení nad mateřskou rolí ovlivnil feminismus,²⁶ což se mohlo projevit i ve filmech.

Raná britská kinematografie v tomto ohledu odráží dobovou realitu, a proto i ve filmech náleží výchova a péče o děti právě ženám.²⁷ Jak jsem již zmínila výše, v závislosti na společenském postavení, péči o potomky nemusela zajišťovat výhradně matka.

---

²⁰HUNTER, I. Q. a Laraine. PORTER. *British comedy cinema*. New York: Routledge, 2012. ISBN 0203146336. s. 3.

²¹CLAYTON, Tim. *Caricatures of the Peoples of the British Isles*. Ilustrované vydání. British Museum Press, 2007. ISBN 0714150568, 9780714150567.

²² Tamtéž s 10.

²³CARNEVAL, Francesca a Julie-Marie STRANGE. *20th Century Britain: Economic, Cultural and Social Change*. 2. Routledge, 2014. ISBN 1317868374, 9781317868378. s. 50.

²⁴MITCHELL, Sally. *Daily life in Victorian England*. 2nd edition. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2009. ISBN 9780313350344. s. 146.

²⁵DELAMONT S. a DUFFIN L. *The nineteenth-century woman: Her cultural and physical world*. Routledge Library Editions: Women's History. Taylor & Francis, 2012. s. 78.

²⁶SMITH, Harold L. *The British women's suffrage campaign, 1866-1928*. 2nd rev. ed. New York: Longman, 2010. ISBN 9781408228234. s. 48.

²⁷C. Bose, *Women in 1900: Gateway to the political economy of the 20th century*, Book collections on Project MUSE, Temple University Press, 2010. s. 55.

V britských rodinách, které si to mohly po finanční stránce dovolit, s dětmi pomáhala chůva nebo služebná.²⁸

Příkladem práce služebné je hned úvodní pasáž filmu *Santa Claus*,²⁹ kde žena ukládá děti svých pánů ke spánku. Jakmile služebná zhasíná, okolí dětské postýlky se mění v duchu dětského snění. Na podobné téma vznikl film *Dreams of Toyland* (Sny o Zemi hraček), ve kterém však dítě do postele ukládá jeho matka.³⁰ I zde se hlavním námětem snímku stala fantazie dětského snu. Na samotném závěru filmu matka konejší svého potomka po probuzení z děsivé noční můry.³¹

Mezi další typické profese žen, které ve své náplni zahrnovaly péči o děti, patřila práce zdravotní sestry.³² Na přelomu devatenáctého a dvacátého století bylo ve Velké Británii zvykem, že v prvním měsíci matce s novorozencem pomáhala právě zdravotní sestra.³³ Tento fakt dokládá film *Baby's Toilet* (Dětská toaleta), jehož účelem je edukace ke správné péči o hygienu dítěte.³⁴

Zvláštní vztah matky k dítěti zachytil film s názvem *An Over-Incubated Baby* (Příliš inkubované dítě), v němž žena přináší zřejmě ještě novorozence do laboratoře za účelem zrychlení jeho růstu.³⁵ Na pozadí scény visí tři plakáty – jeden slibuje zajistit růst miminka namísto přirozeně trvajících dvanácti měsíců za jednu hodinu, další dva plakáty demonstrují podobu dítěte před vložením do inkubátoru a jeho vzhled poté. Vědci ve filmu provedou slibovaný postup, v jehož závěru dítě však vyleze ven mnohem větší a k tomu navíc zcela zarostlé.³⁶ Výsledek oba vědce ihned rozesměje, zatímco matka propukne v pláč.

---

²⁸LETHBRIDGE, Lucy. *Servants: a downstairs view of twentieth-century Britain*. Pbk. ed. London: Bloomsbury, 2013. ISBN 978-1-4088-4270-6. s. 267.

²⁹*Santa Claus* [film]. Režie G.A. SMITH. UK, G.A. Smith, 1898. 0:10.

³⁰*Dreams of Toyland* [film]. Režie Arthur Melbourne COOPER. UK, Alpha Trading Company, 1908. 2:35.

³¹Tamtéž. 7:07.

³²C. Bose, *Women in 1900: Gateway to the political economy of the 20th century*, Book collections on Project MUSE, Temple University Press, 2010. s 55 – Uplatnění na pozici zdravotní sestry patřilo mezi nejfrekventovanější zaměstnání žen.

³³MITCHELL, Sally. *Daily life in Victorian England*. 2nd edition. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2009. ISBN 9780313350344. s. 146.

³⁴*Baby's Toilet* [film]. Režie Hepworth Manufacturing Company, UK, 1905. 0:22.

³⁵*An Over-Incubated Baby* [film]. Režie Walter R. BOOTH. UK, Robert W. Paul, 1901. 0:09.

³⁶Tamtéž. 1:03.

Následující film nám představuje postavu matky a zároveň také sufražetky. Obavu mužů, že emancipace naruší tradiční fungování rodiny,³⁷ zachytil snímek z roku 1913 s názvem *Milling the Militants: A Comical Absurdity* (Převálcovat bojovnice: Komická absurdita). Na samotném začátku se objeví očividně unavený muž, jenž v náruči drží své dvě děti.³⁸ Vzápětí na scénu vtrhne jeho žena – na sobě má oblečenou zástěru s heslem „WOMEN’S SUFFRAGE BE MILITANT“ („VYBOJUJME ŽENSKÉ VOLEBNÍ PRÁVO“) a jakmile otec položí jedno ze svých dětí na zem, jeho žena mu jej okamžitě vkládá zpět do náruče. Tato pasáž filmu komicky zobrazuje obavu mužů, že ženy bojující za emancipaci jim budou přenechávat své typicky ženské povinnosti. Tato část je však jen pouhý zlomek celého filmu. Klíčovým tématem se v tomto snímku stává boj mužů proti sufražetkám. Rok 1913 spadá do období, ve kterém se v kinematografii umocňuje reakce tvůrců na hnutí žen za volební právo.³⁹

2.3. Interpretace role ženy jako matky ve fotografii a karikatuře

Na rozdíl od filmových režisérů převažovala u většiny autorů karikatur satirická vyobrazení.⁴⁰ Téma matek se stávalo inspirací i mezi umělci.⁴¹ Jedním ze zdrojů karikatur byl tisk, ve kterém však nebývala kritika žen vždy pouze negativní. Ve Velké Británii v této době například vycházely noviny, které propagovaly hnutí za volební právo žen a odmítaly tradiční dělení ženských a mužských rolí.⁴² V kinematografii fungoval obdobným způsobem – jako informační zdroj – filmový týdeník *Topical Budget*. Tvorba filmů a fotografií byla na přelomu devatenáctého a dvacátého století mnohdy tematicky provázána.⁴³

Příkladem negativního vyjádření k postavení ženy v domácnosti je dobová kresba v novinách *The Vote*,⁴⁴ které vedlo sdružení žen *The Women's Freedom League* (Ženská

---

³⁷ OLIVER, Robert Tarbell. *Public speaking in the reshaping of Great Britain*. Cranbury, NJ: Associated University Presses [distributor], c1987. ISBN 0874133157. s. 181.

³⁸ *Milling the Militants: A Comical Absurdity* [film]. Režie Percy STOW. UK, Clarendon, 1913.

³⁹ BFI Screenonline: *Topical Budget: Women*. *BFI Screenonline* [online]. Copyright © BFI Screenonline [cit. 17.04.2018]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/film/id/583946/index.html>

⁴⁰ CLAYTON, Tim. *Caricatures of the Peoples of the British Isles*. Ilustrované vydání. British Museum Press, 2007. ISBN 0714150568, 9780714150567

⁴¹ Tamtéž s. 10.

⁴² TUSAN, Michelle Elizabeth. *Women making news: gender and journalism in modern Britain*. Urbana: University of Illinois Press, c2005. ISBN 025203015X. s. 176.

⁴³ COOK, Malcolm. *Early British animation: from page and stage to cinema screens*. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg, 2018. ISBN 9783319734286. s. 38.

⁴⁴ Viz obrazová příloha 1.

liga svobody).⁴⁵ Tato kresba z roku 1911 ukazovala, jak mnoho ženu časově omezovalo chodit do práce a zároveň se naplno starat o domácnost.⁴⁶ Žena na nákresu drží v jedné ruce žehličku, v druhé dítě a zároveň k tomu musí navíc dohlížet na své další tři ratolesti. V kontrastu k tomu je součástí kresby několik mužů, kteří posedávají v hospodě a baví se. Mezi nimi pravděpodobně popíjí také manžel vyobrazené matky. Karikaturu dále doplňuje text, jenž v překladu zní „Muž pracuje, od svítání do soumraku. Práce ženy nikdy nekončí.“ (*A man works from sun to sun, A woman's work is never done*). Nápis tak kritizuje skutečnost, že ženám po příchodu ze zaměstnání veškerý zbývající čas zaplňovaly povinnosti v domácnosti, zatímco muži měli po pracovní době prostor k zábavě.

Kromě typického zobrazení žen jako matek, které bylo determinované veřejným míněním, lze interpretaci Britek pozorovat i na fotografiích pořízených pro osobní účely. Od poloviny devatenáctého století se po celém světě rozšířil dnes již možná znepokojující zvyk fotografovat zesnulé děti.⁴⁷ Přestože se to současnému člověku pravděpodobně jeví jako nepochopitelné, pro matky v devatenáctém století představovaly tyto fotografie způsob uctění památky zesnulému potomkovi.⁴⁸ Příkladem je vyobrazení matky oděné v černých šatech, jež má na klíně své zesnulé dítě oblečené kontrastně v bílé barvě.⁴⁹ Tento fenomén Velké Británii sahal až do první poloviny dvacátého století.⁵⁰ Ve viktoriánské Anglii chudé rodiny s obtíží zvládaly uživit rodinu, což mnohdy zvyšovalo dětskou úmrtnost.⁵¹ Lékařské pomoci se dočkali spíše lidé patřící do vyšší společenské vrstvy.⁵²

---

⁴⁵Women's Freedom League. Spartacus Educational [online]. Copyright © September 1997 [cit. 12.06.2018]. Dostupné z: <http://spartacus-educational.com/Wfreedom.htm>

⁴⁶Birth Control. Spartacus Educational [online]. Copyright © September 1997 [cit. 12.06.2018]. Dostupné z: <http://spartacus-educational.com/Wbirth.htm>

⁴⁷Haunting photos from dawn of photography in 19th century | Daily Mail Online. [online]. Copyright © Associated Newspapers Ltd [cit. 13.06.2018]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-5023901/Haunting-photos-dawn-photography-19th-century.html>.

⁴⁸SEATON, Sarah. *Childhood & Death in Victorian England*. Pen and Sword, 2017. ISBN 1473877040, 9781473877047. nečíslované strany.

⁴⁹Viz obrazová příloha 2.

⁵⁰Infant Mortality in 19th Century Britain | Digital History. Digital History | University of Missouri [online]. Copyright © 2018 [cit. 13.06.2018]. Dostupné z: <http://digitalhistory.missouri.edu/?q=project/infant-mortality-19th-century-britain>

⁵¹Tamtéž.

⁵²STRANGE, Julie-Marie. *Death, grief and poverty in Britain, 1870-1914*. New York: Cambridge University Press, 2005. ISBN 9780521838573. s. 28.

2.4. Shrnutí

Mateřská role se stávala častým tématem britských filmů, kreseb i fotografií. Na základě zkoumaných pramenů lze konstatovat, že pečovatelskou roli zpravidla reprezentovala žena. Pokud se objevil muž starající se o své potomky, šlo většinou o cílené zesměšnění záměny rolí. Britští filmaři zachycovali kromě matky v pečovatelské roli také služebnou nebo chůvu. Samotnou tvorbu filmů a karikatur však ovlivnilo měnící se myšlení žen na přelomu devatenáctého a dvacátého století.⁵³ Zásadním zvratem bylo především nové hnutí za volební právo žen, díky němuž se součástí britské tvorby staly sufražetky. Přestože hnutí vzniklo a fungovalo již ve století devatenáctém,⁵⁴ v britských médiích se více objevuje až v desátých a dvacátých letech následujícího století. Na počátcích filmové tvorby zaznamenáváme snímky, v nichž figurují sufražetky – příkladem je film *Women's rights* (Práva žen),⁵⁵ kterým se budu podrobněji zabývat v kapitole věnované konkrétní interpretaci politického života žen. Fenomén sufražetek také mnohokrát zaznamenal filmový týdeník *Topical budget*,⁵⁶ čímž se budu také blíže zaobírat v druhé kapitole.

Zrovnoprávnění mužů a žen se dotýkalo i otázky péče o děti.⁵⁷ Tento fakt se odrazil i na filmové tvorbě, kde převažovali mužští tvůrci. Oproti tomu ženy svůj názor vůči tehdejším stereotypům častěji vyjadřovaly v tisku,⁵⁸ kde například upozorňovaly na problematiku skloubení pracovních a domácích povinností. Pro každou společenskou vrstvu se podmínky lišily – zatímco ženy z nižší třídy měly času nejméně, střední a vyšší vrstvě pomáhaly služebné či chůvy.⁵⁹

---

⁵³ANDREWS, Maggie a Sallie MCNAMARA. *Women and the media: feminism and femininity in Britain, 1900 to the present*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014. s. 2.

⁵⁴VAN WINGERDEN, Sophia A. *The women's suffrage movement in Britain, 1866-1928*. New York: St. Martin's Press, 1999. ISBN 0312218532. s. 1.

⁵⁵*Woman's rights* [film]. Režie Bamforth Company, 1899.

⁵⁶BFI Screenonline: Topical Budget: Women. BFI Screenonline [online]. Copyright © BFI Screenonline [cit. 17.04.2018]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/film/id/583946/index.html>

⁵⁷VAN WINGERDEN, Sophia A. *The women's suffrage movement in Britain, 1866-1928*. New York: St. Martin's Press, 1999. ISBN 0312218532. s. 40-42

⁵⁸TUSAN, Michelle Elizabeth. *Women making news: gender and journalism in modern Britain*. Urbana: University of Illinois Press, c2005. ISBN 025203015X. s. 107.

⁵⁹STEINBACH, Susie. *Women in England 1760-1914: a social history*. New York: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 9781403967541. s. 88.

2.5. Filmová interpretace povinností ženy v domácnosti

Kromě mateřské úlohy čekaly doma britskou ženu i další nezbytné povinnosti, mezi něž patřilo třeba praní, žehlení či úklid domova.⁶⁰ Ženy se ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století nejčastěji zabývaly právě pracemi v domácnosti.⁶¹ Britská střední či vyšší vrstva těmito úkoly zpravidla zaměstnávala služebnictvo,⁶² což dokládá například již výše uvedený film *Santa Claus*, kde se služebná starala o děti paní domu. Tento snímek nám tedy představuje rodinu, která pravděpodobně pochází ze střední či vyšší vrstvy, jelikož nižší třída si takovou pomocnici obvykle nemohla dovolit.⁶³ Prosté ženy musely vykonávat veškeré činnosti jako praní, vaření a uklízení samy, případně jim pomáhaly jejich nejstarší dcery.⁶⁴

Typické domácí práce žen v domácnosti kupříkladu zachytil britský film z roku 1898 s názvem *Washing the Sweep*,⁶⁵ ve kterém jsou ústředními postavami dvě ženy. Vidíme je venku prát oblečení a následně ho čisté věšet na šňůry.⁶⁶ Nutno dodat, že na přelomu devatenáctého a dvacátého století bylo praní výrazně složitějším úkolem, než je tomu dnes.⁶⁷ Práci ženám ve snímku navíc zkomplikuje opilý kominík, jenž jim čisté pověšené oblečení zašpiní černýma rukama. Podobné téma zachytila o rok starší komedie *Hanging Out the Clothes* (Věšení prádla).⁶⁸ Zde se služebná opět chystá pověsit vyprané oblečení, avšak na rozdíl od předchozího snímku je hlavní zápletkou tohoto minutového filmu nevěra.

---

⁶⁰GLEADLE, Kathryn. *British women in the nineteenth century*. New York: Palgrave, c2001. ISBN 0333676297. nečíslované strany.

⁶¹Tamtéž s 55.

⁶²LONG, Helen C. *The Edwardian house: the middle-class home in Britain, 1880-1914*. New York, NY, USA: Distributed exclusively in the USA and Canada by St. Martin's Press, c1993. ISBN 0719037298. s. 9.

⁶³STEINBACH, Susie. *Women in England 1760-1914: a social history*. New York: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 9781403967541. s. 12.

⁶⁴Tamtéž.

⁶⁵Název je v originále slovní hříčkou, přičemž slovo „sweep“ může jednak vyjadřovat význam slova zametat a na druhé straně je součástí slovního spojení „chimney sweep“, což znamená kominík.

⁶⁶*Washing the Sweep* [film]. Režie James WILLIAMSON. UK, Williamson Kinematograph Company, 1898.

⁶⁷MAXWELL, Lee M. *Save womens lives: history of washing machines*. Eaton, CO: Oldewash, c2003. ISBN 0972971009. s. 12-20:

⁶⁸*Hanging Out the Clothes* [film]. Režie G.A. SMITH. UK, G.A. Smith, 1897.

Domácí práce se častěji objevovaly v komediích. Další takový příklad představuje snímek *Brown's Half Holiday* (Brownova poloviční dovolená).⁶⁹ V pětiminutovém záznamu se pan Brown chystá využít si svůj volný čas hraním tenisu, ale jeho manželka mu však jeho plány zatrhne – přinutí ho totiž uklízet.

2.6. Interpretace povinností žen v domácnosti ve fotografii a karikatuře

Povinnost ženy v domácnosti se již objevila na uvedené ilustraci z novin *The Vote*, kde se matka kromě dohlížení na děti věnovala zároveň žehlení.⁷⁰ Velké množství ilustrací britští autoři publikovali v deníku *Daily Mirror* – některé z těchto kreseb se vztahovaly i k domácím pracím. První příklad představuje karikatura nazvaná *Will women now return to housekeeping* (Vrátí se nyní ženy k domácím pracím),⁷¹ v níž muž projevuje nespokojenost nad tím, že jeho žena má méně času na práci doma kvůli zaměstnání v továrně. Když se podle něj ženy uplatňují mimo domov, svádí je to k novým myšlenkám, například snaze získat volební právo. Muž zároveň doufá, že bude továrna zavřena a jeho manželka se vrátí k práci, která jí náleží. Podobně, jako tomu bylo ve filmu *Milling the Militants*, karikatura zobrazuje negativní postoj mužů vůči emancipaci.

Britský umělec William Haselden vykreslil zvláštní smyšlené pomůcky pro ženy v domácnosti. V ilustraci *The Electric Kitchen* znázorňuje zajímavou futuristickou představu stroje,⁷² který má ženě usnadnit práci v kuchyni. Autor popsal kresbu slovy: „Elektronická výstava představuje kuchyň, kde vše funguje jen za pomoci elektřiny. V budoucnu bude žena knoflíky pouze mačkat namísto toho, aby je přišívala.“ (*At the Electrical Exhibition will be shown a kitchen in which almost everything may be done by electricity. Woman's sphere in the future will be pressing buttons, instead of sewing them on.*)⁷³ V této ilustraci se autor na rozdíl od vyobrazení, která se soustředila pouze na nezbytnost ženské domácí práce, zamýšlel i nad tím, jak ji učinit jednodušší. Haselden v tomto případě na rozdíl oproti předchozím tvůrcům projevil pochopení vůči ženám.

---

⁶⁹*Brown's Half Holiday* [film]. Režie James WILLIAMSON. UK, Williamson Kinematograph Company, 1905.

⁷⁰Viz obrazová příloha 1.

⁷¹Viz obrazová příloha 3.

⁷²Viz obrazová příloha 4.

⁷³The Electric Kitchen. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1905 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/Record.aspx>

Uznává, že práce v domácnosti nejsou snadné. Na své další kresbě publikované v *Daily Mirror* v únoru roku 1910 znázornil ženu obsluhující těžké stroje.⁷⁴ Kresba nazvaná *Machinery for the modern laundry* (Stroje pro moderní prádelnu) představovala ukázkou extrémního a nebezpečného náčiní, které oblečení ve výsledku zničí.

2.7. Shrnutí

Zobrazení domácích prací se stávalo převážně součástí britských komedií. Stejně jako mateřská role se i plnění povinností žen v domácnosti lišilo na základě jejich postavení ve společnosti. Na rozdíl od vyšší a střední vrstvy měla žena v nižší třídě veškeré domácí práce na starosti sama.⁷⁵ Ze všech konkrétních povinností v domácnosti se mezi filmy i mezi karikaturami nejčastěji objevovalo praní. Zajímavé beze sporu je, že interpretaci ženy při vaření jsem mezi prameny vůbec nenalezla. Viktoriánská i edwardovská Anglie kupříkladu od mladých žen očekávala, že se naučí vařit.⁷⁶ Pouze jediná Haseldenova karikatura odráží práci žen v kuchyni, přestože spíše vyobrazovala pouze umývání nádobí.

Ve většině pramenů roli plnění domácích prací přejímala žena a na toto téma se objevovaly v dobové kultuře podobné reakce, jako na téma mateřství. Jedna z kreseb kritizovala jednak zaměstnávání žen mimo domov a zároveň jejich snahu prosadit volební právo. Haselden ve svých karikaturách projevil různé postoje. V jedné z ilustrací znázornil obavu mužů, že se ženy v důsledku emancipace nebudou naplno věnovat svým tradičním povinnostem, zatímco jinde projevil ženám spíše pochopení.

Filmy i karikatury interpretovaly povinnosti v domácnosti řidčeji než mateřskou roli. Tato dvě témata se však velmi často prolínala a doboví autoři karikatur i filmových snímků zobrazují v obou rolích až na výjimky pouze ženu. Mezi dostupnými fotografickými prameny se mi na rozdíl od mateřské úlohy znázornění ženy v domácnosti nepodařilo nalézt.

---

⁷⁴ Viz obrazová příloha 5.

⁷⁵ PURVIS, June. *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415238897. s. 58.

⁷⁶ VAN VUUREN, Melissa S. *Literary research and the Victorian and Edwardian ages, 1830-1910: strategies and sources*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2011. *Literary research*, no. 9. ISBN 0810877279. s. 195.

2.8. Filmová interpretace role manželky

Poslední část kapitoly obsáhne roli žen v manželství. Ve viktoriánské době bylo samozřejmé, že se žena vdává.⁷⁷ Manželské vztahy se tak běžně objevovaly i v britské kinematografii. Stejně jako u předešlých témat i zde interpretace manželských vztahů oddělují jednotlivé společenské vrstvy.

Vztahy manželských dvojic se často objevovaly v britské kinematografii na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Příkladem jsou již výše uvedené filmy, jako *Brown's Half Holiday*⁷⁸ nebo *Milling the Militants*⁷⁹. Britská tvorba v komediích mnohokrát zachytila neshody partnerů. Humorný krátký film *Two A.M., or The Husband's Return* (Dvě hodiny ráno, aneb Návrat manžela) z roku 1896 obsahuje scénu,⁸⁰ ve které se opilý manžel vrací pozdě domů a kazí noc své manželce. Herci v tomto snímku celkem působivým způsobem znázornili chování opilého muže a znepokojené ženy. Následující komedie *Come Along, Do!* (Dělej pojď!) ztvárnila neshodu postaršího manželského páru.⁸¹ Žena zde projevuje rozladěnost nad chováním svého muže, který si na výstavě v galerii se zájmem prohlíží ženskou sochu.

Zvláštním tématem britských snímků v rámci manželství byla nevěra, jež se zde objevuje několikrát. Například v již zmíněném filmu *Hanging Out the Clothes*, kde tvůrci interpretují ženatého muže, jenž měl tajný románek se svou služebnou. Zanedlouho je však nachytá jeho manželka.⁸² Velká Británie na přelomu devatenáctého a dvacátého století soudila cizoložství v případech ženy odlišným způsobem než v případě muže.⁸³ Pokud došlo k nevěře ze strany ženy, muž měl právo na rozvod, ale v opačné situaci byla taková snaha pro ženu prakticky bezvýsledná.

V britských filmech ale nebyli nevěrní pouze muži. Snímek natočený okolo roku 1900 *The Unfaithful Wife* (Nevěrná manželka) ukazuje milenecký pár, který je vyrušen

---

⁷⁷Marriage in the 19th Century. Spartacus Educational [online]. Copyright © September 1997 [cit. 13.06.2018]. Dostupné z: <http://spartacus-educational.com/Wmarriage.htm>

⁷⁸*Brown's Half Holiday* [film]. Režie James WILLIAMSON. UK, Williamson Kinematograph Company, 1905.

⁷⁹*Milling the Militants: A Comical Absurdity* [film]. Režie Percy STOW. UK, Clarendon, 1913.

⁸⁰*Two A.M., or The Husband's Return*[film]. Režie R.W. PAUL, Paul's Animatograph Works, 1896.

⁸¹*Come Along, Do!* [film]. Režie R.W. PAUL, 1898.

⁸²*Hanging Out the Clothes* [film]. Režie G.A. SMITH. UK, G.A. Smith, 1897.

⁸³GAINES, Robert A. *Bernard Shaw's marriages and misalliances*. New York, NY: Palgrave Macmillan, [2017].s. 24.

manžellovým návratem domů.⁸⁴ Milenec se kvapně schovává a žena se mezitím snaží odvést pozornost svého chotě. I přes veškerou snahu se ženin prohřešek nakonec odhalí.

Také filmový zpravodaj *Topical Budget* pořizoval záznamy, které se týkaly tématu manželství. Jednalo se o svatbu nejstarší dcery britského premiéra Olwena Lloyda George s kapitánem Careym Evansem.⁸⁵ Dále zpravodaj zaznamenával manželské dvojice během setkávání žen se svými muži-vojáky během války.⁸⁶

2.9. Zobrazení manželky ve fotografii a karikatuře

Znázornění ženy jako manželky se na britských karikaturách z přelomu devatenáctého a dvacátého století opět prolínal s přechozími tématy. Mezi výše uvedené kresby, které zároveň interpretovaly ženu jako manželku, patřil například výtisk z novin *The Vote* nebo *Daily Mirror*.

Umělec Haselden pro noviny *Daily Mirror* ve svých kresbách ztvárnil ženu v mnoha různých situacích.⁸⁷ V jeho tvorbě tedy nechybělo ani téma manželství. Kresba publikovaná v červenci roku 1909 nazvaná *Marriage – the real and the ideal* (Manželství – skutečnost a ideál) obsahuje dva různé pohledy muže na manželství.⁸⁸ Jeden z nich byl reálný a druhý jen představou. Obdobné téma autor zpracoval roku 1911 v ilustraci s názvem *Before and After Marriage* (Před svatbou a poté),⁸⁹ v níž interpretoval chování muže před svatbou a po ní.

Haselden také zpodobnil pohled ze strany ženy na manželství. Kresba *Her Life Before and After Marriage* (Její život před svatbou a poté) ukazuje odlišný život ženy před a poté, co se vdala.⁹⁰ Autor v kresbě zachytil zevšednění života v manželství. Zatímco pár před svatbou navštěvoval divadla, restaurace nebo plesy, po svatbě se jejich vztah postupně stává stereotypním.

---

⁸⁴ *Mitchell and Kenyon: The Unfaithful Wife* [film]. Režie Mitchell and Kenyon, 1900.

⁸⁵ *Miss Lloyd George Married* [film]. Režie Topical Film Company, 1917.

⁸⁶ *Visited By Their Wives* [film]. Režie Topical Film Company, 1916.

⁸⁷ W. K. Haselden (1872-1953) A Memoir. *Welcome to the Political Cartoon Gallery Original Cartoons for sale* [online]. Copyright © 2015 Political Cartoon Gallery, 16 Lower Richmond Road, Putney, London SW15 1JP. [cit. 24.04.2020]. Dostupné z: <http://www.original-political-cartoon.com/cartoon-history/w-k-haselden-1872-1953-memoir/>

⁸⁸ Viz obrazová příloha 6.

⁸⁹ Viz obrazová příloha 7.

⁹⁰ Viz obrazová příloha 8.

2.10. Shrnutí

Britská kinematografie na přelomu devatenáctého a dvacátého století interpretovala role ženy ve všech předpokládaných aspektech. Během válečných let se téma manželství v němých filmech objevovalo jen zřídka. Výjimečný snímek tohoto období zaznamenal filmový týdeník *Topical Budget*.⁹¹ Dějová linka se týká návštěvy žen s dětmi u svých mužů během války.

Mezi autory častěji převažovalo satirické či zesměšňující ztvárnění manželských vztahů. Ačkoliv snímky zobrazovaly různé neshody mezi manžely, v žádném z příkladů nedošlo k násilnostem. Domácí násilí však nebylo ve viktoriánské Británii ničím neobvyklým.⁹² Jsou zaznamenány případy, kdy muž fyzicky napadl ženu z důvodu, že nesplnila své domácí povinnosti.⁹³ Nicméně koncem devatenáctého století případy domácího násilí ve Velké Británii poklesly.⁹⁴

---

⁹¹*Visited By Their Wives* [film]. Režie Topical Film Company, 1916.

⁹²SHEA, Victor a William WHITLA. *Victorian literature: an anthology*. Malden, MA: Wiley Blackwell, 2015. ISBN 9781405188746. s. 54.

⁹³GLEADLE, Kathryn. *British women in the nineteenth century*. New York: Palgrave, c2001. ISBN 0333676297. Dynamics of Marriage. nečíslované stránky.

⁹⁴WILLIAMS, Chris. *A companion to nineteenth-century Britain*. Malden, MA: Blackwell Pub., 2004. ISBN 063122579X. s. 267

3. Povolání žen na přelomu 19. a 20. století

3.1. Metodologický úvod

Cílem následující kapitoly bude sledovat vyobrazení zaměstnání žen v němých filmech, na fotografiích a karikaturách. V první řadě je potřeba uvést, na jakých pozicích se ženy ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století uplatňovaly. Hollowayová uvádí,⁹⁵ že mezi nejčastější povolání patřila práce v zemědělství, v domácnosti nebo v textilní výrobě. Uplatnění v různých zaměstnáních historici často sledují na základě údajů ze sčítání lidu ve Velké Británii. Robertsová zdůrazňuje,⁹⁶ že i přes neúplnou spolehlivost jsou tato data téměř jediným informačním pramenem, o který se dnešní historici mohou opřít.

Tuto kapitolu dělím z hlediska interpretace nejprve na nejčastější a poté zvlášť na ostatní typy povolání tehdejších žen. Britky získávaly zpravidla uplatnění v sektoru domácích služeb. Do tohoto odvětví spadala ve viktoriánské Británii například práce služebné nebo zdravotní sestry.⁹⁷ Druhým nejčastějším zaměstnáním byla podle záznamů ze sčítání lidu mezi lety 1891 – 1911 textilní výroba.⁹⁸ Pracovní příležitosti Britek se na přelomu devatenáctého a dvacátého století rozšířily, což bylo způsobeno dvěma klíčovými historickými milníky. První možnost nových zaměstnání průmyslová revoluce, poté jim napomohlo válečné období, ve kterém byly ženy nuceny muže ve spoustě povolání zastoupit.⁹⁹

Závěrem kapitola obrátí pozornost na politický život a zejména na hnutí za volební právo – vše s důrazem kladeným na uplatnění žen. Jelikož šlo v té době o zcela nový fenomén, lze předpokládat, že se toto téma v britské tvorbě filmů či karikatur bude vyskytovat. Některá zaměstnání žen se již objevila v předešlé kapitole.

---

⁹⁵HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118. s. 5.

⁹⁶ROBERTS, Elizabeth. *Women's work, 1840-1940*. New York: Cambridge University Press, 1995. ISBN 05-215-5265-6. s. 9 – 10.

⁹⁷EBERY, Mark a Brian T. PRESTON. *Domestic service in late Victorian and Edwardian England, 1871-1914*. Reading: Department of Geography, University of Reading, 1976. Geographical papers, no. 42. ISBN 0704904586. s. 104.

⁹⁸HOGG, Sallie Heller. *The Employment of Women in Great Britain, 1891-1921*. University of Oxford, 1968, s. 35.

⁹⁹HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118. s. 4.

3.2. Vyobrazení služebných a zdravotních sester ve filmu

Již v rámci zkoumání povinností v domácnosti se mezi snímky několikrát objevila postava služebné. Kupříkladu *Hanging Out the Clothes*, kde věší vyprané prádlo, nebo *Santa Claus*, ve kterém ukládá dítě k spánku. Jak jsem již zmiňovala výše, služebnictvo zaměstnávala ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století střední a vyšší sociální vrstva obyvatel.¹⁰⁰ V porovnání se ženami interpretovala filmová tvorba mnohem méně muže, přestože se rovněž uplatňovali v rámci služebnictva.¹⁰¹

Postavu služebné ztvárnil humorný film *The Old Maid's Valentine* (Valentýn pro starou služebnou). Žena zde obdrží dopis, o němž se domnívá, že je milostný.¹⁰² Toto očekávání podporuje datum svatého Valentýna, které vidíme na kalendáři v pozadí. Žena však z dopisu radost nemá, jelikož z obálky vytáhne nehezku karikaturu doplněnou popiskem *Just like you* (Stejný jako ty).¹⁰³ Soudě podle výrazu a mimiky služebné ji obrázek urazil.

Mezi domácí služby patřilo také povolání chůvy.¹⁰⁴ Tuto profesi lze sledovat ve filmu *Rescued by Rover* (Zachránce Rover), kde jsou hlavními postavami ženy z různých společenských vrstev. První ženu představuje záporná role žebračky, v druhé roli vystupuje chůva a tou třetí je zámožná matka. Film ukazuje kontrast bídy a přepychového života. Na začátku snímku se objevuje žebračka, jejímž cílem je ukrást dítě. V momentě, kdy chůva nedává pozor, zlodějka okamžitě využívá příležitosti a dítě si sebere.¹⁰⁵ Chůva poté nešťěstí oznamuje své paní. Ukradené dítě nakonec vystopuje a zachrání jejich pes.

Není překvapením, že i práci zdravotní sestry častěji vykonávaly ženy.¹⁰⁶ Mezi němými snímky se toto povolání objevuje kupříkladu v komickém filmu s názvem *Mr*

---

¹⁰⁰PURVIS, June. *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415238897. s. 58.

¹⁰¹HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118. s. 19.

¹⁰²*The Old Maid's Valentine Works* [film]. Režie George Albert SMITH. UK, 1900.

¹⁰³Tamtéž.0:35 – 0:46.

¹⁰⁴EBERY, Mark a Brian T. PRESTON. *Domestic service in late Victorian and Edwardian England, 1871-1914*. Reading: Department of Geography, University of Reading, 1976. Geographical papers, no. 42. ISBN 0704904586. s. 104.

¹⁰⁵*Rescued by Rover* [film]. Režie Lewin FITZHAMON, Cecil M. HEPWORTH, Nettlefold Studios, Walton-on-Thames, Surrey, UK, 1905. 0:25

¹⁰⁶O'LYNN, Chad E. a Russell E. TRANBARGER. *Men in Nursing: History, Challenges, and Opportunities*. Springer Publishing Company. 2006. ISBN 0826103499, 9780826103499. s. 26.

Pecksniff Fetches the Doctor (Pan Peckshiff jde za lékařem).¹⁰⁷ Z neznámého důvodu probouzí zdravotní sestra pana Pecksniffa a vede ho do ordinace, kde muž vzápětí zjišťuje, co mu chce sestřička tak naléhavě ukázat – v náruči mu přináší čerstvě novorozená trojčata. Novopečený otec si je zděšeně přepočítává a následně omdlévá, zatímco zdravotní sestra je jeho reakcí pobavena.¹⁰⁸

Z lékařského prostředí britští filmaři dále natočili dokumentární snímek *Scottish Women's Hospital* (Skotská ženská nemocnice).¹⁰⁹ Autoři představili skupinu zdravotních sester, které pomáhají zraněným vojákům. Skotská ženská nemocnice vznikla za první světové války a zaměstnávala zpravidla ženy.¹¹⁰ Založila ji lékařka a sufražetka doktorka Elsie Maud Inglisová. Skotská nemocnice působila v Evropě, kde poskytovala lékařskou pomoc během války. Organizace National Union of Women's Suffrage Societies ji finančně podporovala.¹¹¹

Zdravotní sestry se objevovaly nejen v dokumentu a ve fikci, ale i ve filmovém zpravodajství. Podobnou ukázkou jako v předchozím odstavci představuje záznam z roku 1915 *British Nurses in Serbia*.¹¹² Ve snímku pomáhají zdravotní sestry tentokrát rodinám v Srbsku. Na toto zapojení žen v průběhu války společnost nahlížela značně pozitivně. Média jejich činnost prezentovala jako hrdinskou.¹¹³

3.3. Služebná a zdravotní sestra na fotografii a karikatuře

Nejen němé filmy zobrazovaly ženské pozice služebné a zdravotní sestry. Těmto profesím se věnovaly také karikatury a fotografie. Prvním příkladem, ve kterém se objevuje služebná, je příspěvek z Daily Mirror *A happy thought for the pocketless woman* (Spokojené myšlení ženy s bezednými kapsami). Na obrázku vidíme služebnou, ale zároveň i dámu z vyšší vrstvy.¹¹⁴ Autor karikatury Haselden často zakresloval právě takové typy žen. Dalším příkladem z jeho tvorby je *When every woman wakes: a mystery*

---

¹⁰⁷ *Mr. Pecksniff Fetches the Doctor* [film]. Režie R.W. PAUL, Paul's Animatograph Works, 1904.

¹⁰⁸ Tamtéž. 1:52.

¹⁰⁹ *Scottish women's hospital* [film]. UK, 1917.

¹¹⁰ COOK, Bernard A. *Women and war: a historical encyclopedia from antiquity to the present*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2006. ISBN 1851097708. s. 300.

¹¹¹ PEDERSEN, Sarah. *The Scottish suffragettes and the press*. London, United Kingdom: Palgrave Macmillan, [2017]. Palgrave studies in the history of the media, s. 195.

¹¹² *British Nurses in Serbia* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1915.

¹¹³ HALLETT, Christine E. *Veiled warriors: Allied nurses of the First World War*. New York, NY, United States of America: Oxford University Press, 2014. ISBN 0198703694. nečíslované strany.

¹¹⁴ Viz obrazová příloha 9.

of feminine slumber (Když každá žena vstává: záhada ženského spánku). Umělec v ilustraci satiricky ztvárnil, jak odlišný může být spánek ženy ve dvou rozdílných situacích.¹¹⁵ Zatímco v průběhu noci manželku probudí sebemenší hluk, protože se její muž vrací domů, ráno má služebná potíže ji vzbudit i za pomoci hlasitých zvuků.

Na rozdíl od karikatur se mi příklady služebných mezi dostupnými fotografiemi nalézt nepodařilo. Z hlediska domácích služeb však existuje snímek, který zachycuje ženy během úklidu. Na fotografii jsou dvě pracovnice Ženské královské námořní služby.¹¹⁶ Tato organizace vznikla v listopadu roku 1917 a svou činnost vykonávala v obou světových válkách.¹¹⁷

Následující fotografie obsahuje skupinu britských zdravotních sester s jedním mužem, pravděpodobně vojákem.¹¹⁸ Nacházejí na nemocniční lodi, jež v době první světové války sloužila k převozu raněných či nemocných.¹¹⁹ Fotografie nám dokumentuje dobové uniformy zdravotních sester – již na přelomu devatenáctého a dvacátého století mělo jejich odívání určitou charakteristiku.¹²⁰ Vedle zdravotních sester a lékařů během války pomáhala také ambulanti služba.¹²¹ Příkladem je fotografie, která zachytila dvanáct dobrovolnic. Soudě podle popisku poskytovaly pomoc na frontě, kde pracovaly jako řidičky.¹²²

3.4. Shrnutí

Interpretaci zdravotních sester i služebných lze nalézt průřezově mezi němými filmy, karikaturami a fotografiemi, i když v odlišné míře. V pramenech můžeme nalézt chůvu stejně jako ambulanti řidičku. Britští autoři ve své tvorbě často ukazují povolání zdravotní sestry. Jejich interpretaci lze nalézt ve všech typech výše zmíněných zdrojů, avšak nejvíce příkladů dává kinematografie, zatímco v karikaturách se tato profese objevuje nejméně. Zdravotní sestry britská tvorba vyobrazovala kladně, až hrdinsky.

---

¹¹⁵ Viz obrazová příloha 10.

¹¹⁶ Viz obrazová příloha 11.

¹¹⁷ STUART MASON, Ursula. *Britannia s Daughters*. 2. Pen and Sword, 2012. ISBN 1783032758, 9781783032754c, s. 1.

¹¹⁸ Viz obrazová příloha č. 12.

¹¹⁹ VERDERBER, Stephen. *Innovations in hospital architecture*. New York: Routledge, 2010. ISBN 0203855752, s. 33.

¹²⁰ HARDY, Susan a Anthony CORONES. The Nurse's Uniform as Ethnopoietic Fashion. *Fashion Theory* [online]. 2017, 21(5), 523-552 [cit. 2020-02-10]. DOI: 10.1080/1362704X.2016.1203090. ISSN 1362-704X. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1362704X.2016.1203090>

¹²¹ GRAYZEL, Susan R. *Women and the First World War*. Routledge, 2013. ISBN 1317875788. s. 56.

¹²² Viz obrazová příloha č. 13.

Vzdávala tak čest jejich nenahraditelné práci během válečných let. Role služebné se v porovnání s fotografiemi častěji stávala námětem karikatur a filmových snímků.

3.5. Filmové interpretace dalších typů zaměstnání žen

Někteří Britové se domnívali, že zaměstnání, jako je hornictví, práce v továrnách, nebo v zemědělství, nejsou vhodná pro ženy.¹²³ Avšak ženy se v těchto povoláních neuplatňovaly zrovna řídce a již v období průmyslové revoluce pracovalo velké množství Britek v továrnách.¹²⁴ Jak zmiňuji výše, Hollowayová uvádí,¹²⁵ že zaměstnání v textilní výrobě představovalo v této době hned po práci v domácnosti druhou nejpočetnější oblast ženského zaměstnání. Tuto skutečnost dokládají informace o pracujících ženách ze sčítání lidu.¹²⁶ Například data z roku 1851 ukazují, že nejvíce žen našlo uplatnění v domácích službách (zhruba 1 milion 135 tisíc žen), za níž následovala práce v textilní výrobě (přibližně 635 tisíc žen).¹²⁷

Produkce *Mitchell and Kenyon* na počátku dvacátého století v několika snímcích zachytila moment, kdy zaměstnanci opouštějí brány továren. Záznamy, které netrvají déle, než dvě minuty, tvůrci Mitchell a Kenyon točili převážně za reklamním účelem.¹²⁸ Přesný letopočet vzniku těchto filmů není znám, nicméně Britský filmový institut (BFI) odhaduje rok 1900. Dalším příkladem tvorby této produkce jsou snímky *Workmen Leaving Peacock's Works* (Zaměstnanci odcházejí z Peacock's Works) a *Workers at Pilkington Glass Works* (Zaměstnanci ze sklářství Pilkington). Filmy mezi zaměstnanci zachytily i ženy.

Krátkometrážní dokumentární film *A Visit to Peek Frean and Co.'s Biscuit Works* (Návštěva Peek Frean a Co.'s Biscuit) znázornil průběh konkrétní pracovní činnosti ve výrobě. Autoři zachycují proces přípravy sušenek v britské továrně Peek Frean,¹²⁹

---

¹²³HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118. s. 4.

¹²⁴BURNETTE, Joyce. *Gender, work and wages in industrial revolution Britain*. New York: Cambridge University Press, 2008. ISBN 9780521880633. s. 181.

¹²⁵HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118. s. 27.

¹²⁶ROBERTS, Elizabeth. *Women's work, 1840-1940*. New York: Cambridge University Press, 1995. ISBN 05-215-5265-6. s. 9 – 10.

¹²⁷MITCHELL, Brian R. a Phyllis DEANE. *Abstract of British historical statistics*. Cambridge [Eng.]: University Press, 1962. s. 60.

¹²⁸Mitchell and Kenyon. *BFI Screenonline* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/film/id/1084507/index.html>

¹²⁹*A Visit to Peek Frean and Co.'s Biscuit Works* [film]. Produkce Cricks and Sharp, UK, 1906. 1:23.

během něhož zaměstnanci zpracovávají těsto a následně ho pokládají do pece. V tomto snímku se objevují muži i ženy, avšak pracují zde odděleně.

Podobně filmaři natočili dokument *Making Christmas Crackers* (Výroba vánočních crackerů). Záznam opět rozdělili do jednotlivých fází výrobního procesu s cílem zachytit výrobu takzvaných *christmas crackers*. Jednalo se o originální britskou vánoční tradici, v níž *cracker* představoval zdobnou trubičku, která při zlomení vydala praskavý zvuk.¹³⁰ Na konci se schází rodina před vánočním stromem a všichni společně otvírají právě jeden obří *cracker*.¹³¹ Oproti předchozímu filmu převažuje na tomto záznamu počet pracujících žen nad muži.

Snímkem *A Day in the Life of a Coal Miner* (Den v životě horníka) britská kinematografie zachytila běžný pracovní den horníků. I zde od sebe segregovali mužské a ženské pracující, mimo jiné i kvůli zákonu z roku 1843, jenž ženám zakazoval těžit uhlí v podzemí.¹³² Snímek věnoval samostatnou část ženské práci – autoři snímku označili jako ženský průmysl.¹³³ Přestože tvůrci věnovali samostatnou pasáž pracovním převážejícím uhlí, ženy se několikrát objevují v průběhu celého filmu. Pokaždé však filmaři zachytili práci mužů a žen odděleně. Podrobně se fenoménem hornic zabývala britská historička Angela V. John.¹³⁴

Pracující ženy na přelomu devatenáctého a dvacátého století také několikrát zachytil filmový týdeník *Topical Budget*. Ve snímku *Women Work While Men Fight* (Ženy pracují, zatímco muži válčí) se ženy učí pěstování obilniny, aby mohly nahrazovat muže v zemědělské práci.¹³⁵ Zaučovala je Glyndeská škola pro zahradnice, jež se specializovala na botaniku a zahradnictví.¹³⁶

Další snímek *Women Hay Makers* (Ženy sklízí seno) nabídl výborný systém spolupráce žen při nakládání sena.¹³⁷ Filmaři zachytili jednotlivé fáze této práce, během

---

¹³⁰ ENDERLEIN, Cheryl L. *Christmas in England*. North Mankato, Minn.: Capstone Press, c2013. ISBN 9781620651414, s. 9.

¹³¹ *Making Christmas Crackers* [film]. Produkce Cricks and Martin, UK, 1910. 5:24.

¹³² HAYMAN, Richard. *Coal Mining in Britain*. Bloomsbury Publishing, 2016. ISBN 1784421227, 9781784421229, nečíslované strany.

¹³³ *A Day in the Life of a Coal Miner* [film]. Produkce Kineto, UK, 1910. 4:50.

¹³⁴ JOHN, Angela V. *By the sweat of their brow: women workers at Victorian coal mines*. Boston: Routledge & Kegan Paul, 1980. ISBN 0710201427.

¹³⁵ *Women Work While Men Fight* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1915. 0:18.

¹³⁶ IKIN, Caroline. *The Victorian gardener*. Oxford, UK: Shire Publications, 2014. ISBN 9780747813279. nečíslované strany.

¹³⁷ *Women Hay Makers* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1916. 0:42.

nichž několik žen hráběmi nabíralo kusy sena, které následně nakládaly na vůz, zatímco další žena seděla na vozidle a urovnávala náklad. Poslední pracovnice měla na starosti koně, kteří vůz s naloženým senem táhli. Zajímavé je, že v celém filmu nevidíme jediného muže.

Ideální kontrast k *Women Hay Makers* poskytuje *A Day in the Hayfields* (Den na louce), kde je možné vidět podobný průběh práce, která je tentokrát vykonávána muži.¹³⁸ Přestože proces probíhá stejně, muži jsou na rozdíl od žen schopni nabrat hráběmi výrazně objemnější hromádky sena. Ženy se v tomto snímku objevují,¹³⁹ avšak namísto práce se senem dohlížejí na hrající si děti.

3.6. Vyobrazení dalších zaměstnání žen na fotografii a karikatuře

Fotografické snímky práce žen ve výrobních reprezentují vhodnou ukázkou toho, jak v minulém století továrny vypadaly a v jakých podmínkách někdejší zaměstnankyně pracovaly. Podobně jako u němých filmů se pravděpodobně i na těchto fotografiích projevovalo oddělení mužské a ženské práce.

Zbrojovky neřídka pořizovaly fotografie svých zaměstnankyň – jedna taková fotografie zachytila několik tamějších pracovnic.¹⁴⁰ Jsou chráněné pokrývkou hlavy, ale jejich ruce zůstávají odhalené. Obdobná výroba bývala riziková z důvodu přítomnosti chemikálií.¹⁴¹ Při kontaktu s těmito látkami se na kůži objevovala reakce v podobě nažloutlého zbarvení, kvůli kterému se místním zaměstnankyním přezdívalo „kanárci“.¹⁴² Množství fotografií kupříkladu pořizovala továrna v Banbury, jejichž ukázky bohužel nebyly zpřístupněny. Výrobna fungovala v období první světové války a její produkce oficiálně skončila roku 1924.¹⁴³

Další příklad práce žen zachytila továrna s názvem H. M. Factory¹⁴⁴ nacházející se v oblasti Gretna. Výrobna, která sloužila k produkci korditu využívaného během první

---

¹³⁸ *A Day in the Hayfields* [film]. Produkce Hepworth Manufacturing Company, UK, 1904. 2:27.

¹³⁹ Tamtéž 2:06.

¹⁴⁰ Viz obrazová příloha 14.

¹⁴¹ NEWMAN, George. *Industrial health and efficiency: Final report of the British Health of munition workers' committee*. Washington: Govt. print. off., 1919. s. 35.

¹⁴² COOK, Bernard A. *Women and war: a historical encyclopedia from antiquity to the present*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2006. ISBN 18-510-9770-8., s. 237.

¹⁴³ Banbury shell filling factory played vital role during First World War. *Banbury Guardian* [online]. 2012 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.banburyguardian.co.uk/retro/banbury-shell-filling-factory-played-vital-role-during-first-world-war-1-3752444>

¹⁴⁴ His Majesty

světové války,¹⁴⁵ pořídila značné množství fotografií pracovníc. Na jedné z nich můžeme pozorovat čtveřici žen zpracovávajících směs látek,¹⁴⁶ z níž se následně vyráběly výbušniny. Snímek opět zachytil skutečnost, že zaměstnankyně zde pracovaly bez jakékoliv ochrany. Holýma rukama se dotýkaly směsi látek na výrobu korditu. Této směsi se podle spisovatele Arthura Conana Doylea přezdívalo „dáblova kaše“.¹⁴⁷

Méně rizikovou práci ve výrobním průmyslu nám představuje fotografie ze sklářství.¹⁴⁸ Ukázka zachycuje převážně mladé ženy, z nichž většina zde obsluhuje stroje. Jen jedna žena má na starost poslední úpravy na skleněném výrobku. Ani zde neměly zaměstnankyně jakoukoliv ochrannou součást pracovního oděvu a výrobky zpracovávaly nejen bez rukavic, ale také bez pokrývky hlavy.

Mezi fotografiemi na přelomu devatenáctého a dvacátého století vznikaly také interpretace uplatnění žen v zemědělství. Například dochovaný snímek z Great Bidlake Farm v Bridestowe zobrazuje skupinu místních zaměstnankyň.¹⁴⁹ Farma byla během válečných let výhradně ženská a zároveň sloužila k pracovnímu proškolení.¹⁵⁰ Fotografie však oproti předchozím pramenům nijak nezachytila samotný průběh práce.

Posledním příkladem zaměstnání britských žen na fotografii je policejní služba. Na fotografii stojí dvě ženy v uniformách a porovnávají si poznámky od svého kolegy policisty.¹⁵¹ Zde se objevuje téma interakce a předávání znalostí mezi muži a ženami. Konkrétně se na fotografii nacházejí představitelky organizace *Women's Police Service* (WPS), jež zaměstnávala ženy ve Velké Británii v letech 1914–1918. Převažující většina těchto policistek měla za úkol dohlížet na pracovnice ve zbrojovkách.¹⁵²

---

¹⁴⁵MACNAB W., Great Britain. Ministry of Munitions. Department of Explosives Supply and *Preliminary studies for h. m. factory, gretna, and study for an installation of phosgene manufacture*, H.M. Stationery Office, 1920. s. 2.

¹⁴⁶ Viz obrazová příloha 15.

¹⁴⁷CARTWRIGHT, A. C. *The British pharmacopoeia, 1864 to 2014: medicines, international standards, and the state*. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2015. History of medicine in context. s. 47.

¹⁴⁸ Viz obrazová příloha 16.

¹⁴⁹ Viz obrazová příloha 17.

¹⁵⁰*The journal of the Board of agriculture of British Guiana* .. Georgetown: British Guiana, Printed at "The Daily chronicle" office [etc.], 1909-27. Svazek 52. s. 717.

¹⁵¹ Viz obrazová příloha 18.

¹⁵²JACKSON, Louise A. *Women police: gender, welfare, and surveillance in the twentieth century*. Manchester: Manchester University Press, 2006. ISBN 9780719073908. s. 18.

3.7. Shrnutí

Z hlediska filmové tvorby se interpretovaná povolání žen objevovala napříč různými žánry. Práci v továrnách dokládá filmový týdeník či dokumentární tvorba. Množství natočených snímků ovlivnila také doba jejich vzniku. První filmy, které ztvárnily práci v továrnách, vznikly v roce 1910. Filmový zpravodaj převážně soustředil na uplatnění žen za války – jejich zvýšená zaměstnanost byla způsobena nutností nahradit na pracovních pozicích muže odvedené do války.¹⁵³

V uvedených snímcích byl znatelný rozdílný poměr mužů vůči ženám, a to jak na fotografiích, tak i ve filmech. Většina pramenů zachytila práci obou pohlaví odděleně a pouze zřídka se na snímcích objevily smíšené skupiny pracujících. V porovnání s kreslenou tvorbou fotografie nabízí bohaté množství zobrazení žen napříč různými zaměstnáními. Obzvláště ženy v továrnách se na fotografiích objevovaly mnohem častěji než třeba zdravotní sestry nebo služebnictvo.

3.8. Filmová interpretace politického života žen

V britské kinematografii nechyběla ani interpretace politického života žen, a především s ním souvisejícího boje za volební právo. Jelikož se sufražetky na přelomu devatenáctého a dvacátého století ve společnosti dosti výrazně projevovaly,¹⁵⁴ často se objevovaly na snímcích filmového týdeníku *Topical Budget*.

První příklad představuje krátký němý záběr natočený v roce 1917 s názvem *Will There Be Women M.P.s*¹⁵⁵? (Stanou se ženy členy v Parlamentu?). V záběru vystupuje několik žen z kočáru,¹⁵⁶ následně se tyto ženy přidávají k dalším a shromažďují se na ulici. Setkání žen probíhá poklidně a bez žádné patrné známky násilí. Záznam vznikl krátce předtím, než ženy ve Velké Británii získaly volebního právo – k tomuto nejdůležitějšímu vítězství sufražetek v boji s parlamentem došlo 21. listopadu 1918.¹⁵⁷ Nová možnost zapojit se do politického života Britkám zároveň usnadnila aktivní vstup

---

¹⁵³BRAYBON, Gail. *Women workers in the First World War*. New York: Routledge, 1989. ISBN 0415042011. s. 44.

¹⁵⁴MEERES, Frank. *Suffragettes: how Britain's women fought & died for the right to vote*. Stroud, Gloucestershire, Amberley Publishing, 2014. ISBN 9781445633909. nečíslované strany

¹⁵⁵Member of Parliament

¹⁵⁶*Will There Be Women M.P.s* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1917. 0:35.

¹⁵⁷ROBERTS, Martin. *Britain, 1846-1964: The Challenge of Change*. Ilustrované vydání. Oxford University Press, 2001. ISBN 0199133735, 9780199133734, s. 136.

do politiky. Již od roku 1918 začal narůstat počet kandidátek do britského Parlamentu.¹⁵⁸ Například první zástupkyní za Labouristickou stranu se stala Susan Lawrence – ovšem až v roce 1923.¹⁵⁹ Její zvolení zachytil *Topical Budget* ve snímku *Labour's First Woman MP* (První žena v Parlamentu za Labouristickou stranu).¹⁶⁰

Záznam z filmového týdeníku *Mass Meeting of Suffragettes* (Hromadné setkání sufražetek) ukazuje ve čtyřiceti vteřinách demonstraci žen na Trafalgarském náměstí v Londýně.¹⁶¹ Protest zde probíhá vcelku poklidně, muži i ženy procházejí okolo davu protestujících sufražetek, avšak ne všechny demonstrace sufražetek měly takto bezproblémový průběh. Následující záznam zachytil násilnější protest žen ve Westminsteru, při němž zasahovala i britská policie.¹⁶² Tento protest se odehrál 18. listopadu roku 1910 – datum vešlo do ženských dějin jako takzvaný Černý pátek (*Black Friday*).¹⁶³

Filmový týdeník také zachytil jednu tragickou událost týkající se sufražetky. Jednalo se o britské derby z roku 1913, při kterém během dostihů došlo ke smrtelné nehodě. Po té, co aktivistka Emily Davisonová¹⁶⁴ vběhla do závodu, ji srazil kůň krále Jiřího V.¹⁶⁵ V momentě nehody filmaři mimo jiné změnili hudební doprovod. Emily Davisonová přes sebe měla vlajku *Women's Social and Political Union* (WSPU).¹⁶⁶ Dodnes se spekuluje, jestli smrt plánovala, nebo se pouze pokoušela přehodit tuto vlajku přes koně.¹⁶⁷ Navzdory nejasnému motivu se tímto činem stala pro sufražetky mučednicí.¹⁶⁸

---

¹⁵⁸COWMAN, Krista. *Women in British politics, c.1689-1979*. New York: Palgrave Macmillan, 2010. Gender and history (Palgrave Macmillan (Firm)). ISBN 0230545564. s. 121 – 122.

¹⁵⁹SHEPHERD, J. a K. LAYBOURN. *Britain's First Labour Government*. Springer, 2006. ISBN 0230287360, 9780230287365, s. 75.

¹⁶⁰*Labour's First Woman MP*[film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1923. 0:15.

¹⁶¹*Mass Meeting of Suffragettes*[film] Produkce Pathé Frères Cinema, UK, 1910. 0:10.

¹⁶²*Suffragette Riots at Westminster* [film] UK, 1910. 0:37.

¹⁶³WINGERDEN, Sophia A. van. *The Women's Suffrage Movement in Britain, 1866-1928*. Ilustrované vydání, dotisk. Palgrave Macmillan, 1999, s. 227. ISBN 0312218532, 9780312218539. s. 123.

¹⁶⁴ Viz obrazová příloha 19.

¹⁶⁵*The Derby 1913* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1913. 2:11.

¹⁶⁶ROBERTS, Martin. *Britain, 1846-1964: The Challenge of Change*. Ilustrované vydání. Oxford University Press, 2001. ISBN 0199133735, 9780199133734. s. 130.

¹⁶⁷Emily Davison | British activist | Britannica. *Encyclopædia Britannica* | Britannica [online]. Copyright ©2020 Encyclop [cit. 15.04.2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Emily-Davison>

¹⁶⁸CRAWFORD, Elizabeth. *The women's suffrage movement: a reference guide, 1866-1928*. New York: Routledge, 2001. ISBN 0415239265. s. 163.

Na tuto událost navázal snímek *Miss Davison's Funeral* (Pohřeb slečny Davisonové),¹⁶⁹ během něhož se konal pohřeb zesnulé sufražetky.

Další příklad sufražetek také zachytila filmová produkce *Mitchell and Kenyon* v záznamu *Crewe Hospital Procession and Pageant* (Průběh průvodu nemocnice Crewe), jenž oslavoval otevření nemocnice v Crewe.¹⁷⁰ V jedenácti minutách průvodem postupně přicházejí lidé v různých kostýmech podle jednotlivých historických období. Zástup uzavírá právě skupina sufražetek. Podobný příklad v britské kinematografii představuje záznam z roku 1911 *Suffragette Pageant* (Průvod sufražetky).¹⁷¹ V minutovém snímku postupně vidíme procházet sufražetky oblečené v kostýmech odkazujících na slavné ženy v dějinách.

Sufražetky se v němých filmech objevují i ve fiktivní tvorbě. Pozorovat to můžeme ve snímku *Milling the Militants: A Comical Absurdity*, který zmiňuji již v první kapitole. Filmaři němý snímek doplnili textem, aby byl děj pro diváka pochopitelnější. Hlavním tématem filmu je potrestání žen za jejich vzpurnost. V předešlé zmínce o tomto filmu jsem již odhalila začátek – manželka, paní Brownová, přenechala starost o děti svému choti, který s tím však není spokojený. Zatímco se žena se sufražetkami zúčastňuje vandalismu, vyčerpaný pan Brown odkládá své děti do postýlky a jde si odpočinout na křeslo.¹⁷² Začne se mu zdát sen o tom, jak se stává premiérem a vypořádává se s bojovnými sufražetkami.

Ve snu rozhoduje o čtyřech přestupcích, mezi nimiž je bití policistů, obtěžování ministrů, zapalování poštovních schránek i držení hladovky. Ke každému z nich určí ponižující způsob trestu. Kupříkladu první přečin musí sufražetka odčinit dvěma týdny veřejně prospěšných prací.¹⁷³ Film končí tím, že pan Brown je probuzen svou ženou, která na něho vychrstla vodu z kbelíku.¹⁷⁴ Manžel se před svou ženou chová vystrašeně a odvaha, kterou vůči ní vesnění měl, je ta tam. Tento snímek s nadsázkou vystihl pohled mužů na sufražetky jako na společenskou i rodinnou hrozbu.

---

¹⁶⁹ *Miss Davison's Funeral* [film] UK, 1913.

¹⁷⁰ *Crewe Hospital Procession and Pageant* [film] Produkce Mitchell and Kenyon, UK, 1907. 10:50.

¹⁷¹ *London: Suffragette Pageant* [film] Produkce Pathé Frères Cinema, UK, 1911.

¹⁷² *Milling the Militants: A Comical Absurdity* [film]. Režie Percy STOW. UK, Clarendon, 1913. 2:03.

¹⁷³ Tamtéž 3:46.

¹⁷⁴ Tamtéž 7:00.

Němý film *Women's Rights* (Práva žen) z roku 1899 je příkladem zesměšňování emancipovaných žen. Dvě dámy na scéně o něčem zaujatě diskutovaly.¹⁷⁵ Samotné klepy však nebyly hlavním tématem tohoto filmu – zatímco ženy stály a povídaly si u dřevěného plotu, dva muži jim k dřevěným plaňkám přibili jejich sukně. Soudě podle názvu filmu měly dámy představovat sufražetky. I tento film zde zesměšňoval boje žen za volební právo. Za povšimnutí rovněž stojí, že postavy ve snímku očividně hrají mužští herci. V britských komediích však nebyl tento jev ničím neobvyklým a zejména postavy sufražetek ve filmech hráli muži převlečení za ženy – právě za účelem zesměšnění těchto bojovnic.¹⁷⁶

3.9. Odras ženy v politice na fotografii a karikatuře

V karikaturní a fotografické tvorbě také nechyběla – kromě různých povolání – ani vyobrazení sufražetek. Vzhledem k tomu, že se k myšlence volebního práva žen muži v této době stavili různě,¹⁷⁷ vznikala ve Velké Británii řada znázornění právě v závislosti na postoji autora k tématu. K dispozici nebyly pouze ilustrace z tisku.

Zcela negativní vyobrazení sufražetky lze pozorovat na kresbě z pohlednice,¹⁷⁸ jejíž součástí byl titulek „Sufražetky odhodlané k boji“. Ilustraci dále doprovázel text, který citoval jednu z žen slovy: „Skočte po něm, je to jen muž.“¹⁷⁹ Z této kresby je zřejmé, že skupina aktivistek napadá britského policistu. Jedna po něm skáče, druhá se ho chystá udeřit deštníkem a další dvě přihlížející ženy útočnice povzbuzují.

Proti takové násilné formě boje žen se Britové skutečně často ohrazovali, avšak nutno dodat, že v kontrastu s výjevem na kresbě byly častěji naopak aktivistky napadány policisty.¹⁸⁰ Autor ilustrace sufražetky vylíčil jako bytosti agresivní a postrádající klasickou ženskou něžnost. Tyto vlastnosti zvýraznil zakreslením přísných a zamračených tváří

---

¹⁷⁵ *Women's Rights*[film]. Produkce Bamforth Company, UK, 1899.

¹⁷⁶ HUNTER, I. Q. a Laraine PORTER. *British comedy cinema*. New York: Routledge, 2012. ISBN 0203146336, nečíslované strany.

¹⁷⁷ MEERES, Frank. *Suffragettes: how Britain's women fought & died for the right to vote*. Stroud, Gloucestershire, Amberley Publishing, 2014. ISBN 9781445633909.

¹⁷⁸ Viz obrazová příloha 20.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ ROUSE, Wendy L. *Her own hero: the origins of the women's self-defense movement*. New York: New York University Press, [2017]. ISBN 9781479828531. s. 139.

útočnic. Lze soudit, že umělec tak zachycuje spíše radikální sufražetky, které v bojích za volební právo skutečně mnohdy vyvolávaly násilí.¹⁸¹

Podobný prvek nevzhledné a negativně znázorněné sufražetky můžeme sledovat na dalším příkladu pohlednice.¹⁸² Žena zde tentokrát nevypadá nijak agresivně, ale spíše vyděšeně. Doprovázený titulek popisuje, jak si paní Jonesová během voleb vzpomněla, že v troubě nechala dort. Ve spěchu převrátila stůl i s volební urnou. Stejně jako na předešlé kresbě tato žena nepůsobí přílišnou ženskostí.

Ne všichni umělci na pohlednicích zobrazovali sufražetky negativně. Karikatura *Why they won't let women help* (Proč ženám nedovolí pomoci) podporovala názor, že by ženy právo volit získat měly.¹⁸³ S použitím hesel jako „Počet úmrtí novorozenců“, „Nezaměstnanost“ nebo „Volný obchod“ ilustrátorka Joan Harvey Drewová poukazuje na problémy, na jejichž řešení by se měly angažovat i ženy, jelikož se jich tyto oblasti také výrazně dotýkají.¹⁸⁴

Zpravidla pozitivně sufražetky reprezentoval ženský tisk. K nejoblíbenějším britským novinám patřícím do této kategorie můžeme zařadit *Votes for Women* (Hlasy pro ženy) a *Common Cause* (Běžná příčina).¹⁸⁵ Kromě těchto dvou vycházela i řada dalších novin jako *The Vote* (Hlas), *The Suffragette* (Sufražetka) nebo *Women's Signal* (Signál žen).¹⁸⁶ Jejich součástí bývaly propagační plakáty, jak dokládá následující ukázka z novin *The Suffragette*.¹⁸⁷ Zde neznámý autor či autorka zachycuje postavu Emily Davisonové jako anděla krátce po již zmíněné nehodě, kdy vběhla pod koně na dostizích v roce 1913.

Tak jako první ukázka pohlednice interpretovala útočné ženy, britští novináři pořídili fotografii zcela opačného vyznění. Je jím výjev z demonstrace ve Westminsteru

---

¹⁸¹ROBERTS, Martin. *Britain, 1846-1964: The Challenge of Change*. Ilustrované vydání. Oxford University Press, 2001. ISBN 0199133735, 9780199133734, s. 130.

¹⁸² Viz obrazová příloha 21.

¹⁸³ Viz obrazová příloha 22.

¹⁸⁴DOTTERER, Ronald L. a Susan BOWERS. *Politics, gender, and the arts: women, the arts, and society*. London: Associated University Press, c1992. *Susquehanna University studies* (Unnumbered).s. 37.

¹⁸⁵TUSAN, Michelle Elizabeth. *Women making news: gender and journalism in modern Britain*. Urbana: University of Illinois Press, c2005. ISBN 025203015X. s. 143.

¹⁸⁶Suffragette Newspapers. *The British Newspaper Archive* [online]. A Findmypast company, ©2020, 2018 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://blog.britishnewspaperarchive.co.uk/2018/02/01/suffragette-newspapers/>

¹⁸⁷ Viz obrazová příloha 23.

publikovaný v *The Daily Mirror*.¹⁸⁸ Zde vidíme sufražetku ležící na zemi a obklopenou policisty. Tato fotografie souvisí s takzvaným Černým pátkem, během něhož se přibližně tři sta žen pokoušelo vstoupit do budovy sněmovny. Akce vyústila v násilné zatýkání mnoha přítomných aktivistek.¹⁸⁹

3.10. Shrnutí

Posledním zkoumaným aspektem v rámci tématu povolání žen byla interpretace politického života. S tím souvisí především zobrazování sufražetek. Předešlé role stereotypně ženské i méně typické interpretovala britská tvorba převážně neutrálně, avšak zapojení žen do politické sféry vyvolávalo na straně mužů rozporuplné názory. Vedle negativního postoje však existovali také muži s pozitivním přístupem, kteří sufražetky podporovali.¹⁹⁰ Projevy postojů vůči sufražetkám se lišily na základě samotných pramenů. Zatímco filmový týdeník si zpravidla udržoval neutrální postoj, v tisku projevovali příznivci i odpůrci emancipace své názory jasněji.

Téma sufražetek se na přelomu devatenáctého a dvacátého století prolínalo i s dalšími zkoumanými aspekty. Emancipace žen neovlivnila jen politiku – dotkla se i typických ženských rolí jako například role matky či manželky.¹⁹¹ Nabízí se proto předpoklad, že by se toto téma mohlo objevit i mezi dalšími náměty vyobrazení žen jako jsou volnočasové aktivity a oblékání.

---

¹⁸⁸ Viz obrazová příloha 24.

¹⁸⁹ VAN WINGERDEN, Sophia A. *The women's suffrage movement in Britain, 1866-1928*. New York: St. Martin's Press, 1999. ISBN 0312218532. s. 123

¹⁹⁰ JOHN, Angela V. a Claire EUSTANCE. *The men's share?: masculinities, male support, and women's suffrage in Britain, 1890-1920*. New York: Routledge, 1997. ISBN 0415140013. s. nečíslované strany.

¹⁹¹ PALETSCHEK, Sylvia a Bianka PIETROW-ENNKER. *Women's emancipation movements in the nineteenth century: a European perspective*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2004. ISBN 0804747644. s. 6.

4. Zájmy a volný čas žen na přelomu 19. a 20. století

4.1. Metodologický úvod

Poslední kapitola se bude zabývat interpretací žen v rámci jejich zájmů a volnočasových aktivit. Součástí pozorování budou činnosti, jež patřily do dobové každodennosti britské ženy.

Nejprve je nutné ujasnit si, co pojem volný čas ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století znamenal. Základními faktory, které ovlivňovaly pojetí volného času, byly především společenské postavení a pohlaví. Podle Beavena mohli muži v rámci nižší třídy na rozdíl od žen s jistotou rozlišovat svůj čas strávený v práci od času věnovaného zájmům.¹⁹² Jinými slovy kupříkladu vdané ženy měly kromě placené práce ještě další povinnosti doma. Jiná studie uvádí,¹⁹³ že dalším významným faktorem byl vyšší plat u mužů. Ženy z nižší třídy tak neměly dostatek prostředků ani času věnovat se volnočasovým aktivitám v takové míře, jako jejich manželé. Z toho důvodu dostupné prameny podstatně častěji vyobrazují ženy ze střední a vyšší vrstvy.

Zvláštní pozornost bude věnována sportovnímu uplatnění žen. V této oblasti podobně, jako v případě zaměstnání žen, panovaly ve společnosti rozporuplné názory. Spory se týkaly především tématu sportu ve vztahu k ženskosti nebo rozdílů v mužské a ženské fyzické síle.¹⁹⁴ Mezi ženami se objevovaly názory, že sportovkyně nemají v porovnání s muži dostatečný trénink,¹⁹⁵ a z toho důvodu nemohly dosahovat stejně vysokých výkonů. Přesto se britské ženy dokázaly na přelomu devatenáctého a dvacátého století uplatnit v různých sportech. Námět sportující ženy se tak mohl vyskytnout ve filmové, kreslené a fotografické tvorbě. Počet vyobrazených sportovkyň se

---

¹⁹²BEAVEN, Brad. *Leisure, citizenship and working-class men in Britain, 1850-1945*. New York, NY: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2005. Studies in popular culture (Manchester, England). ISBN 9780719060274, s. 5.

¹⁹³AUGUST, Andrew. *The British working class, 1832-1940*. New York: Pearson Longman, 2007. ISBN 9780582381308, nečíslované strany.

¹⁹⁴POLLEY, Martin. *The history of sport in Britain, 1880-1914*. New York: Routledge, 2004. ISBN 041531870X, s. 645.

¹⁹⁵MCCRONE, Kathleen E. *Playing the game: sport and the physical emancipation of English women, 1870-1914*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, c1988. ISBN 0813116414, s. 249.

také mohl lišit na základě společenského postavení. V porovnání se střední a vyšší vrstvou měla nižší třída žen mnohem méně času se věnovat sportovním aktivitám.¹⁹⁶

Kromě třídních rozdílů bude také kapitola věnovat pozornost zachycení emancipace. V devadesátých letech devatenáctého století se již objevoval nový pojem přicházející společně s první vlnou feminismu – představovala ho takzvaná „nová žena“ (*New Woman*) typická svou nezávislostí a samostatností.¹⁹⁷ I tato skutečnost se také mohla stát námětem při tvorbě filmů, fotografií i kreseb.

4.2. Filmová interpretace volnočasových aktivit

Povinnosti žen v domácnosti a zaměstnání nebyly jedinou součástí jejich každodennosti.¹⁹⁸ Britská kinematografie se tudíž nevyhnula ani vyobrazení žen ve volném čase. Snímek *Rescued by Rover*, který byl již uváděn jako příklad v rámci ženských povolání, krátce zachycuje matku během šití těsně předtím, než se dozvídá o krádeži svého dítěte.¹⁹⁹ Pravděpodobně ručně zašivala dětskou pokrývku, nebo část oblečení. Vlivem viktoriánského vzdělávání považovaly ženy umění šít za samozřejmost stejně jako například vaření.²⁰⁰ Střední vrstva žen běžně šila oblečení pro své děti nebo manžele.²⁰¹

Nakupování představovalo způsob trávení volného času, který se pohyboval někde na hranici záliby a povinnosti. Již ve viktoriánské Anglii se nákupy stávaly i zábavnou aktivitou, jež zahrnovala například výběr zboží, možnost porovnávat ceny a podobně.²⁰² Britská kinematografie v *Our New Errand Boy* (Náš nový poslíček) krátce zachytila ženu při nakupování, která se ve filmu stala obětí žertu dvou mladých chlapců.²⁰³ Jelikož nese košík s potravinami, v této ukázce se pravděpodobněji jedná o

---

¹⁹⁶HARGREAVES, Jennifer a Eric ANDERSON. *Routledge handbook of sport, gender and sexuality*. New York: Routledge, [2014], nečíslované strany.

¹⁹⁷BORDIN, Ruth Birgitta Anderson. *Alice Freeman Palmer: the evolution of a new woman*. Ann Arbor: University of Michigan Press, c1993. ISBN 047210392X. s. 2.

¹⁹⁸PURVIS, June. *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415238897. s. 61.

¹⁹⁹*Rescued by Rover* [film]. Režie Lewin FITZHAMON, Cecil M. HEPWORTH, Nettlefold Studios, Walton-on-Thames, Surrey, UK, 1905. 0:50.

²⁰⁰MARTIN, Jane. *Women and the politics of schooling in Victorian and Edwardian England*. New York: Leicester University Press, 1999. ISBN 0718500539. s. 6.

²⁰¹GRAHAM, Kelley. *Gone to the shops: shopping in Victorian England*. Westport, CT: Praeger Publishers, 2008. ISBN 9780275989989, s. 43.

²⁰²GRAHAM, Kelley. *Gone to the shops: shopping in Victorian England*. Westport, CT: Praeger Publishers, 2008. ISBN 9780275989989, s. 27.

²⁰³*Our New Errand Boy*[film]. Režie James WILLIAMSON, Williamson Kinematograph Company, UK, 1905. 1:36.

povinnost než o zábavu. Více už jsem téma nákupů v britských filmech na přelomu devatenáctého a dvacátého století neobjevila.

V dosavadních snímcích měly ženy nevýrazný charakter a většinu těchto ženských rolí autoři ani nepojmenovali. Z hlediska komických filmů se ženy spíše stávaly terčem žertů, nežli by samy humornou situaci vytvářely. Výjimkou jsou hlavní hrdinky režiséra Lewina Fitzhamona *Tilly a Sally*, které ztvárnily herečky Alma Taylorová a Chrissie Whiteová. Ve snímku *Tilly's Party* (Tillyin večírek) zachytil, jak tato dvojice rebelsky staví vůči očekávanému chování pravé dámy a pokouší se narušit rodinný čajový dýchánek. Podobné sešlosti britská vyšší třída pořádala běžně.²⁰⁴ Tilly a Sally hned zpočátku způsobí menší rozruch, kvůli kterému za trest musejí místo účasti na dýchánku cvičit na piano.²⁰⁵ Na starost si je bere služebná, kterou však dívky při první příležitosti zamknou ve skříni.²⁰⁶ Následují další groteskní scény, během nichž hlavní hrdinky opět kazí rodinnou sešlost a pokoušejí se utéct za dvěma mladými muži.

Sportovkyně spíše zachycoval filmový týdeník než fikce. První příklad poskytuje sestřih z Letních olympijských her z roku 1908, jehož záznam uchoval britský filmový archiv. Jednou z dochovaných ženských disciplín na snímku byla lukostřelba.²⁰⁷ Nejen v této sportovní disciplíně zaznamenala úspěchy žena již na začátku dvacátého století. Britka Lottie Dodové²⁰⁸ vyhrála roku 1908 na olympijských hrách v lukostřelbě stříbrnou medaili a vynikala také v dalších sportech, jako byl tenis, golf a hokej.²⁰⁹ Toto nadání jí vyneslo zápis do Guinnessovy knihy rekordů jako nejvšestrannější sportovkyně.²¹⁰

Podobně jako záznamy z olympijských her uchoval archiv *British Pathé* sestřihy z tenisových utkání žen.²¹¹ Vedle *Topical Company* tato produkce pořizovala také

---

²⁰⁴GLEADLE, Kathryn. *British women in the nineteenth century*. New York: Palgrave, c2001. ISBN 0333676297. nečíslované strany.

²⁰⁵*Tilly's Party*[film]. Režie Lewin FITZHAMON, UK, 1911. 1:01.

²⁰⁶Tamtéž 1:45.

²⁰⁷*The 1908 London Olympics*[film]. UK, 1908. 1:46.

²⁰⁸Viz obrazová příloha 25.

²⁰⁹MCCRONE, Kathleen E. *Playing the game: sport and the physical emancipation of English women, 1870-1914*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, c1988. ISBN 0813116414, s. 187.

²¹⁰MCWHIRTER, Norris a Ross MCWHIRTER. *Guinness sports record book*. New York: Sterling Pub. Co., 1979. ISSN 1054-4526. s. 502.

²¹¹Women's Tennis - British Pathé. *Newsreels, video, archive, film, footage, stills - British Pathé* [online]. London, 2008 [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: <https://www.britishpathe.com/video/womens-tennis/query/women+tennis>

zpravodajské záznamy.²¹² Přestože se zúčastněné tenistky ze záznamu bohužel nepodařilo identifikovat, snímek poskytl ilustrativní ukázkou podoby ženského tenisu na přelomu devatenáctého a dvacátého století.²¹³ Již na první pohled je viditelné, že se tehdejší tenistky oblékaly jinak než dnes – nosily dlouhé volné sukně, které jim usnadňovaly pohyb na kurtu.²¹⁴

Poslední ukázkou z oblasti sportu představuje záznam z roku 1916 *Women Cyclists Rally*. Vidíme zde smíšenou skupinu žen a mužů cyklistického závodu, kteří se zúčastnili cyklistického závodu. Zvláštní součástí je z dnešního pohledu piknik probíhající v polovině záznamu.²¹⁵ Účast žen na závodech kritizoval britský cyklistický klub.²¹⁶ Ten se obával, že ženy jízdu vedle mužů nemohou fyzicky ustát. Krátký záznam tuto obavu však nepotvrdil, ale ani zcela nevyvrátil, jelikož zachytil pouhý zlomek jízdy, a navíc pouze na začátku závodu.

4.3. Volný čas na fotografiích a karikatuře

Zatímco filmový sestřih z Letních olympijských her v Londýně z roku 1908 zaznamenal ukázkou lukostřelby, následující fotografie vyobrazila sestavu britských gymnastek.²¹⁷ Poté, co poprvé veřejně vystupovaly roku 1890, se gymnastika ve Velké Británii stala prvním uznávaným ženským sportem.²¹⁸

Také ženy na frontě se během první světové války ve volných chvílích bavily sportem. Zachytil to někdejší fotograf pro britský deník *Daily Mirror* David McClellan, který za účelem propagandy dokumentoval dění na západní frontě během první světové války.²¹⁹ V jednom ze snímků můžeme najít smíšenou skupinu britských žen a mužů během hraní pozemního hokeje ve Francii.²²⁰ Britské vojačky se zúčastňovaly také hraní

---

²¹²History of British Pathé. *British Pathé* [online]. London, 2008 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://www.britishpathe.com/blog/history/>

²¹³*Women's tennis*[film]. British Pathé, UK, 1910 - 1919.

²¹⁴MCCRONE, Kathleen E. *Playing the game: sport and the physical emancipation of English women, 1870-1914*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, c1988. ISBN 0813116414. s. 235.

²¹⁵*Women Cyclists Rally*[film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1916. 0:32.

²¹⁶HOLLINGSWORTH, Kent. *The Kentucky thoroughbred*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, c2009. ISBN 9780813191898. s. 182.

²¹⁷ Viz obrazová příloha 26.

²¹⁸HARGREAVES, Jennifer. *Sporting females: critical issues in the history and sociology of women's sports*. New York: Routledge, 1994. ISBN 0415070287. s. 104.

²¹⁹*National Library of Scotland: First World War 'Official Photographs'* [online]. National Library of Scotland, ©2018 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://digital.nls.uk/first-world-war-official-photographs/archive/74548620#c=0&m=0&s=0&cv=32&xywh=-156%2C-105%2C2811%2C2084>

²²⁰ Viz obrazová příloha 27.

kriketu nebo tenisu.²²¹ Toto zapojení do sportovních aktivit sloužilo kromě zábavy k propagaci týmové spolupráce.

Další příklad zobrazení sportovkyň představuje fotografie fotbalistek z roku 1917.²²² Tým *Wallsend Slipway* tvořily ženy, které společně pracovaly pro stejnojmennou společnost. V tomto roce se zaměstnankyně továren začaly více zajímat o zakládání sportovních týmů za účelem charity.²²³ Reprezentantky týmu *Wallsend Slipway* se zúčastnily vůbec prvního a v historii opomíjeného mezinárodního zápasu britských fotbalistek proti francouzským.²²⁴ Ani tento sport se nevyhnul kritice a nevyhýbá se jí dodnes – stále se setkáváme s předsudky, že všechny fotbalistky musejí být nadměrně mužné nebo lesbicky sexuálně orientované.²²⁵

V jedné z ilustrací umělec Haselden humorně vystihl ženu unavenou z dlouhého nakupování.²²⁶ Nad její vyčerpanou postavou autor přikreslil mapku, která zobrazuje, kudy žena procházela a jaké veškeré budovy navštívila. Dozvídáme se tak že kromě nákupu klobouků, květin a parfémů se zastavila v kadeřnictví, u astrologa, v knihovně, u kloboučníka a také u švadleny. Zároveň umělec zaznamenal nemalou vzdálenost nákupního centra od jejího domu, což demonstroval uvedením počtu nachozených mil mezi jednotlivými navštívenými obchody. Zatímco byl domov na venkově od obchodů ve městě vzdálen čtvrt míle (0,4 km), pohyb po městě mezi jednotlivými budovami odhadl autor s nadsázkou na 15 mil (24 km). Navštívit město znamenalo pro britskou ženu příležitost opustit dům a věnovat se sama sobě, čímž se nakupování snadno stalo typickou ženskou zálibou.²²⁷

---

²²¹PHILO-GILL, Samantha. *The Women's Army Auxiliary Corps in France, 1917-1921: women urgently wanted*. Barnsley, South Yorkshire: Pen & Sword History, 2017. ISBN 1473833590. nečíslované strany.

²²² Viz obrazová příloha 28.

²²³TATE, Tim. *Secret History Of Womens Football*. Kings Road Publishing, 2013. ISBN 9781782196860. nečíslované strany.

²²⁴The Forgotten First International Women's Football Match. *BBC* [online]. ©2020 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/5nsXCQcNm7wggTxvSOy1BnF/the-forgotten-first-international-women-s-football-match?intc_type=singletheme&intc_location=radio4&intc_campaign=hearher&intc_linkname=article_first_international_contentcard2

²²⁵WILLIAMS, Jean. *A Game for Rough Girls?: A History of Women's Football in Britain*. Routledge, 2013. ISBN 1135136149. s. 10.

²²⁶ Viz obrazová příloha 29.

²²⁷LYSACK, Krista. *Come buy, come buy: shopping and the culture of consumption in Victorian women's writing*. Athens: Ohio University Press, c2008. ISBN 0821418114. s. 20 – 22.

4.4. Shrnutí

Nejčastější činností britských žen na fotografiích a na filmu jsou jednoznačně sporty. Vlivem emancipace se ženy chtěly více prosadit v oblastech, kde dosud dominovali muži.²²⁸ Na rozdíl od předchozích témat zachycovali britští režiséři volný čas žen v němých filmech podstatně méně. Pouze výjimečně filmy krátce zobrazují ženu věnující se své zálibě – pokud ano, jedná se jen o vedlejší motiv děje. Například nakupování ve srovnání s filmem znázornil ve své kresbě mnohem přesněji ilustrátor Haselden.

4.5. Vzhled a móda v krátkých němých filmech

Britky se o vzhled a oblékání zajímaly již v předchozím století. Důkazem jsou časopisy věnované módě. Nejstarším z nich byl magazín *Gallery of Fashion* (Módní galerie), který vycházel mezi lety 1794 – 1803.²²⁹

Zvláštním fenoménem z hlediska módy bylo zachycování průvodů. Již výše jsem zmiňovala jako příklady filmy *Suffragette Pageant* a *Crewe Hospital Procession and Pageant*. Zahradní slavnost v *St. James's Palace* mezi lety 1914 – 1918 obsahovala přehlídku arabského stylu oblékání.²³⁰ Britové tradičně pořádali oslavy, jež často zahrnovaly předvádění kostýmů.²³¹ Podobný příklad zaznamenal filmový týdeník *British Pathé* na dvoře v Hamptonu roku 1915,²³² kde se tentokrát ženy i muži oblékli do luxusních šatů v západním stylu. Účelem přehlídky byla dobročinná akce vedená britským deníkem *The Daily Telegraph*, jenž pořádal nadaci na finanční pomoc Belgie proti Německu během války.²³³

Zvláštní příklad interpretace ženy ve filmu představuje *Artistic Creation* (Umělecký výtvar). Malíř na plátno postupně nakreslil jednotlivé části ženské postavy, které postupně přivedl k životu a jednu po druhé naskládal na stoličku vedle malířského

---

²²⁸HOLT, Richard. *Sport and the British: a modern history*. Repr. Oxford: Oxford University Press, 1993. Oxford studies in social history. ISBN 0192852299. s. 118.

²²⁹BRAKE, Laurel a Marysa DEMOOR. *Dictionary of Nineteenth-century Journalism in Great Britain and Ireland*. Academia Press, 2009. ISBN 9789038213408. s. 215.

²³⁰*Garden Party At St James's Palace 1914-1918*[film] British Pathé, UK, 1914 - 1918. 0:00.

²³¹NORRIS, Herbert a Oswald CURTIS. *Nineteenth-century costume and fashion*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 1998. ISBN 0486402924. s. 198.

²³²*Summer Fashion Review 1915* [film] British Pathé, UK, 1915.

²³³ALLEN, Vivien. *Hall Caine: portrait of a Victorian romancer*. Sheffield, England: Sheffield Academic Press, 1997. ISBN 1850756953. s. 156.

stojanu.²³⁴ Ztvárnil klasické prvky britského stylu ženského oděvu na přelomu devatenáctého a dvacátého století,²³⁵ mezi něž patřila dlouhá volná sukně, utažený pas a velký ozdobný klobouk na hlavě. V konečné fázi ještě malíř ženě dokreslil miminko – nejspíš jako její poslední zbývající součást. Jakmile si žena uvědomila, co malíř do díla přidává, okamžitě utekla.²³⁶ Michael Brooke z BFI spekuluje o tom,²³⁷ že poslední fáze filmu také mohla symbolizovat, co se mezi malířem a ženou stalo.

4.6. Fotografické a karikaturní ztvárnění vzhledu žen a módy

Přelom devatenáctého a dvacátého století přinesl do Velké Británie nový ideál ženy nazvaný *The New Women*. K tomuto fenoménu se vztahuje ilustrace z roku 1901.²³⁸ Zde je klíčovou postava ženy, která reprezentuje praktičtější styl odívání. Kresba se odkazuje na takzvaný *Rational Dress* (Rozumný oděv) – ten prosazovala stejnojmenná organizace *Rational Dress Association* a zároveň upozorňovala na nezdravé důsledky nošení korzetů.²³⁹ Ilustrace *The New Woman* interpretovala emancipovanou ženu ve spíše mužském stylu. Namísto sukně na sobě měla kalhoty, na krku uvázanou kravatu a v ústech cigaretu. Pojem *The New Women* v britské kultuře nesymbolizoval pouze vzhled – zahrnoval především nové myšlení žen toužících po větší rovnosti s muži.²⁴⁰ Není proto překvapením, že tato ideologie sympatizovala s hnutím sufražetek.

Mezi karikaturisty vytvořil na téma ženského odívání několik ilustrací umělec Haselden. V jedné z jeho kreseb vidíme ženu, jež se snaží vymyslet nový styl oblékání.²⁴¹ Nejprve ji ilustrátor zakreslil v úzkých šatech a s obrovským extravagantním kloboukem. Žena uvažuje nad tím, zdali je ještě vůbec možné v módě něco nového vymyslet. Nakonec se rozhodne svůj velký klobouk použít jako sukni, zatímco šaty si ováže kolem hlavy. Výsledný model se zčásti podobá staršímu stylu oblékání z poloviny devatenáctého století, kdy ženy nosily objemné sukně podporované spodničkou (též

---

²³⁴ *Artistic Creation*[film]. Režie W. R. BOOTH, Paul's Animatograph Works, UK, 1901. 0:12.

²³⁵ CUNNINGHAM, Patricia A. *Reforming women's fashion, 1850-1920: politics, health, and art*. Kent, Ohio: Kent State University Press, c2003. ISBN 0873387422. s. 7 – 10.

²³⁶ *Artistic Creation*[film]. Režie W. R. BOOTH, Paul's Animatograph Works, UK, 1901. 1:40.

²³⁷ BROOKE, Michael. British Film Institute: Screenonline. *BFI Screenonline* [online]. London: BFI Screenonline, 2003-14© [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/index.html>

²³⁸ Viz obrazová příloha 30.

²³⁹ CUNNINGHAM, Patricia A. *Reforming women's fashion, 1850-1920: politics, health, and art*. Kent, Ohio: Kent State University Press, c2003. ISBN 0873387422. s. 93.

²⁴⁰ KORTSCH, Christine Bayles. *Dress culture in late Victorian women's fiction: literacy, textiles, and activism*. Burlington, VT: Ashgate, c2009. ISBN 0754694585. s. 15.

²⁴¹ Viz obrazová příloha 31.

označovanou jako „krinolína“²⁴²).²⁴³ Haselden chtěl tímto obrázkem pravděpodobně říct, že pro nové nápady se člověk musí inspirovat staršími.

Tématem jeho další ilustrace bylo dámské nošení klobouků.²⁴⁴ Na tomto příkladu Haselden kritizoval, že ženy odmítají mít pokrývku hlavy v kostele, kde to je vhodné, zatímco do divadla, kde se to hodí méně, je nosit chtějí. Častým a oblíbeným doplňkem žen ve Velké Británii na přelomu devatenáctého a dvacátého století byly právě klobouky.²⁴⁵ Nehledě na společenské postavení britská etiketa nařizovala, že všechny ženy musejí mít v otevřených prostranstvích pokrývku hlavy,²⁴⁶ avšak jejich nošení nebylo nijak omezováno uvnitř budov.

Poslední z Haseldenových ilustrací vyjadřuje rozdílné oblékání mužů a žen.²⁴⁷ Kresba *Are Women Conservative After All?* (Jsou ženy přeci jen konzervativní?) srovnává odlišný šatník žen a mužů v různých časových obdobích k jejich politickým preferencím. Ilustrátor tím reagoval na obavy veřejnosti – dobovou společností hýbal názor, že kdyby ženy získaly volební právo, upřednostňovaly by konzervativní stranu.²⁴⁸ Haselden takovou myšlenku odmítá, avšak nutno dodat, že Britky ve Velké Británii po získání volebního práva skutečně více volily konzervativní stranu.²⁴⁹

4.7. Shrnutí

Britští režiséři dámskou módu zachycovali na rozdíl od předchozích témat velmi zřídka. Nicméně styl oblékání a obecně vzhled Britek bezděčně ukázaly všechny uvedené filmy. Snímky zachytily sportovní oděvy žen, pracovní uniformy i róby na společenských slavnostech. Oblékání Britek se lišilo kupříkladu podle postavení ve společnosti – společenský status měl na přelomu devatenáctého a dvacátého století významný vliv na

---

²⁴²WAUGH, Norah. *Corsets and crinolines*. New York: Theatre Arts Books, 1954. nečíslované strany.

²⁴³MITCHELL, Sally. *Daily life in Victorian England*. 2nd edition. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2009. ISBN 9780313350344. s. 137.

²⁴⁴Viz obrazová příloha 32.

²⁴⁵AMPHLETT, Hilda. *Hats: a history of fashion in headwear*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2003. ISBN 0486427463. s. 11.

²⁴⁶ROWLAND, Suzanne. *Making Edwardian Costumes for Women*. Crowood, 2016. ISBN 9781785001031. nečíslované strany.

²⁴⁷Viz obrazová příloha 33.

²⁴⁸Are Women Conservative After All? In: *British Cartoon Archive* [online]. University of Canterbury [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/Record.aspx?src=CalmView.Catalog&id=WH1315&pos=14>

²⁴⁹EVANS, Eric J. *Parliamentary reform in Britain, c. 1770-1918*. New York: Longman, 1999. ISBN 0582294673. s. 90.

způsob oblékání.²⁵⁰ Nižší třída si oproti střední a vyšší vrstvě nemohla dovolit zdobené šaty a klobouky z drahých látek.

---

²⁵⁰PURVIS, June. *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415238897. s. 54.

Závěr

Ženské hnutí za volební právo se stalo neodmyslitelnou součástí dějin Velké Británie na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Cílem této práce bylo sledovat vliv probíhajícího feminismu na dobové filmové, fotografické a karikaturní tvorbě. Zároveň jsem v pramenech při analýze neopomíjela zobrazení tehdejšího života žen obecně. V každé kapitole jsem se zvláště věnovala konkrétním ženským rolím.

Ve vybraném období Britové natočili velké množství krátkometrážních němých filmů, mezi nimiž se objevovaly i ženy. Častým žánrem krátkých němých filmů byla komedie. Zde se postavy žen stávaly buď obětmi žertů, nebo je samy prováděly – ačkoliv v menší míře. Filmaři většinu ženských postav nepojmenovávali a ponechávali je bez výraznějšího charakteru. Žena představovala v mnoha dobových filmových ukázkách především tradiční role, jejichž podobu do značné míry ovlivňovalo myšlení viktoriánského období. Zajímavé je, že se mi v této souvislosti mezi snímky nepodařilo nalézt vyobrazení ženy během vaření.

Historický kontext nejpřesněji zachycovaly filmové týdeníky *Topical Budget* a *British Pathé*. Na rozdíl od fikce zpravidla dodržovaly neutrální postoj. Týdeníky uchovaly v souvislosti s dějinami žen řadu významných událostí, mezi nimiž má divák zároveň možnost sledovat známé osobnosti – pro tuto práci je představovaly například sufražetka Emily Davisonová nebo sportovkyně Lottie Dodová.

I přes značně omezený výběr fotografií a karikatur se mi pro tuto práci podařilo nalézt mnoho cenných ukázek. Nelze přehlédnout, že mezi autory karikatur silně převažovala tvorba ilustrátora Williama Kerridge Haseldena. V britském deníku *Daily Mirror* publikoval nespočet karikatur, v nichž mnohokrát ztvárnil i ženy. Námětem kreseb byla nejčastěji satira – Haselden nebyl výjimkou. Odkazoval se ve svých karikaturách na ženy v zaměstnání, v politice, na jejich vztahy i na jejich zájmy. Ilustrátoři se za pomocí svých karikatur vyjadřovali k dobovým problémům. Z toho důvodu se jejich obsah pro tuto bakalářskou práci stal přínosným. Nutno poznamenat, že mezi ukázkami ilustrací zcela chybí zaměstnání žen ve výrobnách. Pracovnice v továrnách se však mnohokrát staly námětem fotografií i filmů. Tyto dva typy pramenů spolu často souvisely. Fotografie na rozdíl od kreseb také občas navazovaly na filmové snímky. Příkladem bylo zachycení sportovkyň na Letních olympijských hrách.

Námětem tvorby všech typů pramenů se také stávaly sufražetky. Snaha těchto žen o prosazení volebního práva mnohdy vyvolávala negativní ohlasy. Muži projevovali skrz filmy a karikatury nesouhlas s měnícím se postavením žen, kterému přisuzovali právě jejich možné zapojení do politického života. Často se obávali především narušení tradičních rolí žen v domácnosti. Nedokázali si představit, že by tehdy tradiční role žen vykonávali i oni. Režiséři natočili jako reakci na dobové dění filmy, jež sloužily čistě k zesměšňování sufražetek – což v této práci představovaly například snímky *Milling the Militants: A Comical Absurdity* nebo *Women's Rights*. Nicméně ilustrátoři projevovali na rozdíl od filmařů i pozitivní ohlasy vůči bojovnicím za volební právo. Nutno ale dodat, že autory takových karikatur byly zpravidla ženy.

Dalším klíčovým prvkem pro analýzu filmů, fotografií a karikatur bylo společenské postavení Britů. Členění žen do sociálních vrstev zapříčinilo rozdílnosti v zobrazování oblastí jejich života jako je volný čas, práce doma nebo v zaměstnání. Autoři spíše zahrnuli ženy z nižší třídy do tématu pracovních činností, zatímco ženy z vyšší vrstvy častěji ztvárňovali v rámci zájmových aktivit. Společenské postavení v jistém ohledu ovlivňovalo také život žen v domácnosti.

Na tuto bakalářskou práci lze rozhodně dále navazovat – a to časově i tematicky. Britská tvorba nekončí rokem 1918, a proto by bylo možné analýzu rozšířit i na další období. Prameny dvacátých let dvacátého století pravděpodobně interpretovaly ženy odlišně než v přechodných letech. Proměňoval se styl života i vzhled tehdejších Britek. Mohlo by být zajímavé sledovat, jak se odvíjela interpretace žen po získání volebního práva a rozšíření emancipace. Zároveň se ve dvacátých letech dále rozvíjela britská kinematografická tvorba. Filmové, fotografické a karikaturní zobrazování žen na přelomu devatenáctého století by bylo možné analyzovat – pokud to dosud nikdo nezpracoval – také v českém prostředí. Zároveň by se daly analyzované podoby žen z odlišných zemí porovnat.

Jelikož jsem v této práci dále nemohla zahrnout všechny prameny spadající do vybraného tématu, naskytuje se prostor pro další bádání na téma zaměstnání Britek. V britských archivech je uloženo mnoho fotografií dokumentujících ženy v továrnách, zdravotní sestry a mnoho dalších povolání – v současnosti však nejsou pro zájemce dostupné bez poplatku.

Zdroje

Bibliografie

- AUGUST, Andrew. *The British working class, 1832-1940*. New York: Pearson Longman, 2007. ISBN 9780582381308.
- ALLEN, Vivien. *Hall Caine: portrait of a Victorian romancer*. Sheffield, England: Sheffield Academic Press, 1997. ISBN 1850756953.
- AMPHLETT, Hilda. *Hats: a history of fashion in headwear*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2003. ISBN 0486427463.
- ANDREWS, Maggie a Sallie MCNAMARA. *Women and the media: feminism and femininity in Britain, 1900 to the present*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014.
- BEAVEN, Brad. *Leisure, citizenship and working-class men in Britain, 1850-1945*. New York, NY: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2005. Studies in popular culture (Manchester, England). ISBN 9780719060274.
- BRAYBON, Gail. *Women workers in the First World War*. New York: Routledge, 1989. ISBN 0415042011.
- BRIDGES M., C. ROBSON,K. BROWNLOW,S. STAMP, B. DIXON,K.DAY, M. GIESE, T. FIELD, F. STEPHENS a E. CHESHIRE.*Silent women: Pioneers of cinema*, Aurora Metro Books, 2017.
- BORDIN, Ruth Birgitta Anderson. *Alice Freeman Palmer: the evolution of a new woman*. Ann Arbor: University of Michigan Press, c1993. ISBN 047210392X.
- BURNETTE, Joyce. *Gender, work and wages in industrial revolution Britain*. New York: Cambridge University Press, 2008. ISBN 9780521880633.
- CARNEVAL, Francesca a Julie-Marie STRANGE. *20th Century Britain: Economic, Cultural and Social Change*. 2. Routledge, 2014. ISBN 1317868374, 9781317868378.
- CARTWRIGHT, A. C. *The British pharmacopoeia, 1864 to 2014: medicines, international standards, and the state*. Burlington, VT, USA: Ashgate, 2015. History of medicine in context.

- COOK, Bernard A. *Women and war: a historical encyclopedia from antiquity to the present*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2006. ISBN 1851097708.
- COWMAN, Krista. *Women in British politics, c.1689-1979*. New York: Palgrave Macmillan, 2010. Gender and history (Palgrave Macmillan (Firm)). ISBN 0230545564.
- CLAYTON, Tim. *Caricatures of the Peoples of the British Isles*. Ilustrované vydání. British Museum Press, 2007. ISBN 0714150568, 9780714150567.
- COOK, Bernard A. *Women and war: a historical encyclopedia from antiquity to the present*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2006. ISBN 18-510-9770-8.
- COOK, Malcolm. *Early British animation: from page and stage to cinema screens*. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg, 2018. ISBN 9783319734286.
- CRAWFORD, Elizabeth. *The women's suffrage movement: a reference guide, 1866-1928*. New York: Routledge, 2001. ISBN 0415239265.
- DELAMONT S. a DUFFIN L. *The nineteenth-century woman: Her cultural and physical world*. Routledge Library Editions: Women's History. Taylor & Francis, 2012.
- EBERY, Mark a Brian T. PRESTON. *Domestic service in late Victorian and Edwardian England, 1871-1914*. Reading: Department of Geography, University of Reading, 1976. Geographical papers, no. 42. ISBN 0704904586.
- ENDERLEIN, Cheryl L. *Christmas in England*. North Mankato, Minn.: Capstone Press, c2013. ISBN 9781620651414.
- EVANS, Eric J. *Parliamentary reform in Britain, c. 1770-1918*. New York: Longman, 1999. ISBN 0582294673.
- GAINES, Robert A. *Bernard Shaw's marriages and misalliances*. New York, NY: Palgrave Macmillan, [2017].
- GLEADLE, Kathryn. *British women in the nineteenth century*. New York: Palgrave, c2001. ISBN 0333676297.

- GRAHAM, Kelley. *Gone to the shops: shopping in Victorian England*. Westport, CT: Praeger Publishers, 2008. ISBN 9780275989989.
- HARGREAVES, Jennifer. *Sporting females: critical issues in the history and sociology of women's sports*. New York: Routledge, 1994. ISBN 0415070287.
- HAYMAN, Richard. *Coal Mining in Britain*. Bloomsbury Publishing, 2016. ISBN 1784421227, 9781784421229.
- HOLLINGSWORTH, Kent. *The Kentucky thoroughbred*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, c2009. ISBN 9780813191898.
- HOLLOWAY, Gerry. *Women and work in Britain since 1840*. New York: Routledge, 2005. ISBN 9780415259118.
- HOLT, Richard. *Sport and the British: a modern history*. Repr. Oxford: Oxford University Press, 1993. Oxford studies in social history. ISBN 0192852299.
- HOGG, Sallie Heller. *The Employment of Women in Great Britain, 1891-1921*. University of Oxford, 1968.
- HUNTER, I. Q. a Laraine PORTER. *British comedy cinema*. New York: Routledge, 2012. ISBN 0203146336.
- JACKSON, Louise A. *Women police: gender, welfare, and surveillance in the twentieth century*. Manchester: Manchester University Press, 2006. ISBN 9780719073908.
- IKIN, Caroline. *The Victorian gardener*. Oxford, UK: Shire Publications, 2014. ISBN 9780747813279.
- JOHN, Angela V. *By the sweat of their brow: women workers at Victorian coal mines*. Boston: Routledge & Kegan Paul, 1980. ISBN 0710201427.
- *The journal of the Board of agriculture of British Guiana ..* Georgetown: British Guiana, Printed at "The Daily chronicle" office [etc.], 1909-27.
- KENT, Susan Kingsley. *Gender and power in Britain, 1640-1990*. New York: Routledge, 1999. ISBN 0415147425.

- KORTSCH, Christine Bayles. *Dress culture in late Victorian women's fiction: literacy, textiles, and activism*. Burlington, VT: Ashgate, c2009. ISBN 0754694585.
- LETHBRIDGE, Lucy. *Servants: a downstairs view of twentieth-century Britain*. Pbk. ed. London: Bloomsbury, 2013. ISBN 978-1-4088-4270-6.
- LONG, Helen C. *The Edwardian house: the middle-class home in Britain, 1880-1914*. New York, NY, USA: Distributed exclusively in the USA and Canada by St. Martin's Press, c1993. ISBN 0719037298.
- MACNAB W., Great Britain. Ministry of Munitions. Department of Explosives Supply and *Preliminary studies for h. m. factory, gretna, and study for an installation of phosgene manufacture*, H.M. Stationery Office, 1920.
- MARTIN, Jane. *Women and the politics of schooling in Victorian and Edwardian England*. New York: Leicester University Press, 1999. ISBN 0718500539.
- MAXWELL, Lee M. *Save womens lives: history of washing machines*. Eaton, CO: Oldewash, c2003. ISBN 0972971009.
- MEERES, Frank. *Suffragettes: how Britain's women fought & died for the right to vote*. Stroud, Gloucestershire, Amberley Publishing, 2014. ISBN 9781445633909.
- MCCRONE, Kathleen E. *Playing the game: sport and the physical emancipation of English women, 1870-1914*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, c1988. ISBN 0813116414.
- MITCHELL, Brian R. a Phyllis DEANE. *Abstract of British historical statistics*. Cambridge [Eng.]: University Press, 1962.
- MITCHELL, Sally. *Daily life in Victorian England*. 2nd edition. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2009. ISBN 9780313350344.
- MYRDAL, Alva a Viola KLEIN. *Women's two roles: home and work*. 2nd ed. (revised and reset). London: Routledge & K. Paul, 1968. ISBN 071003489X.

- NEWMAN, George. *Industrial health and efficiency: Final report of the British Health of munition workers' committee*. Washington: Govt. print. off., 1919.
- NORRIS, Herbert a Oswald CURTIS. *Nineteenth-century costume and fashion*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 1998. ISBN 0486402924.
- O'LYNN, Chad E. a Russell E. TRANBARGER. *Men in Nursing: History, Challenges, and Opportunities*. Springer Publishing Company. 2006. ISBN 0826103499, 9780826103499.
- OLIVER, Robert Tarbell. *Public speaking in the reshaping of Great Britain*. Cranbury, NJ: Associated University Presses [distributor], c1987. ISBN 0874133157.
- PEDERSEN, Sarah. *The Scottish suffragettes and the press*. London, United Kingdom: Palgrave Macmillan, [2017]. Palgrave studies in the history of the media.
- POLLEY, Martin. *The history of sport in Britain, 1880-1914*. New York: Routledge, 2004. ISBN 041531870X.
- PŁAŻEWSKI, Jerzy. *Dějiny filmu 1895-2005*. Přeložil Karel TABERY. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1689-8.
- PHILO-GILL, Samantha. *The Women's Army Auxiliary Corps in France, 1917-1921: women urgently wanted*. Barnsley, South Yorkshire: Pen & Sword History, 2017. ISBN 1473833590.
- PURVIS, June. *Women's history: Britain 1850-1945 : an introduction*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415238897.
- ROBERTS, Elizabeth. *Women's work, 1840-1940*. New York: Cambridge University Press, 1995. ISBN 05-215-5265-6.
- ROBERTS, Martin. *Britain, 1846-1964: The Challenge of Change*. Ilustrované vydání. Oxford University Press, 2001. ISBN 0199133735, 9780199133734.
- ROSE C., *Women in 1900: Gateway to the political economy of the 20th century*, Book collections on Project MUSE, Temple University Press, 2010.

- ROUSE, Wendy L. *Her own hero: the origins of the women's self-defense movement*. New York: New York University Press, [2017]. ISBN 9781479828531.
- ROWLAND, Suzanne. *Making Edwardian Costumes for Women*. Crowood, 2016. ISBN 9781785001031.
- SEATON, Sarah. *Childhood & Death in Victorian England. Pen and Sword*, 2017. ISBN 1473877040, 9781473877047.
- SHEA, Victor a William WHITLA. *Victorian literature: an anthology*. Malden, MA: Wiley Blackwell, 2015. ISBN 9781405188746.
- SHEPHERD, J. a K. LAYBOURN. *Britain's First Labour Government*. Springer, 2006. ISBN 0230287360, 9780230287365.
- SMITH, Harold L. *The British women's suffrage campaign, 1866-1928*. 2nd rev. ed. New York: Longman, 2010. ISBN 9781408228234.
- STEINBACH, Susie. *Women in England 1760-1914: a social history*. New York: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 9781403967541.
- STRANGE, Julie-Marie. *Death, grief and poverty in Britain, 1870-1914*. New York: Cambridge University Press, 2005. ISBN 9780521838573.
- STUART MASON, Ursula. *Britannia s Daughters*. 2. Pen and Sword, 2012. ISBN 1783032758, 9781783032754.
- TATE, Tim. *Secret History Of Womens Football*. Kings Road Publishing, 2013. ISBN 9781782196860.
- TUSAN, Michelle Elizabeth. *Women making news: gender and journalism in modern Britain*. Urbana: University of Illinois Press, c2005. ISBN 025203015X.
- VAN WINGERDEN, Sophia A. *The women's suffrage movement in Britain, 1866-1928*. New York: St. Martin's Press, 1999. ISBN 0312218532.
- VAN VUUREN, Melissa S. *Literary research and the Victorian and Edwardian ages, 1830-1910: strategies and sources*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2011. Literary research, no. 9. ISBN 0810877279.
- VERDERBER, Stephen. *Innovations in hospital architecture*. New York: Routledge, 2010. ISBN 0203855752.

- WAUGH, Norah. *Corsets and crinolines*. New York: Theatre Arts Books, 1954.
- WILLIAMS, Chris. *A companion to nineteenth-century Britain*. Malden, MA: Blackwell Pub., 2004. ISBN 063122579X.
- WILLIAMS, Jean. *A Game for Rough Girls?: A History of Women's Football in Britain*. Routledge, 2013. ISBN 1135136149.

Prameny

- Filmy:
  - *A Day in the Hayfields* [film]. Produkce Hepworth Manufacturing Company, UK, 1904.
  - *A Day in the Life of a Coal Miner* [film]. Produkce Kineto, UK, 1910.
  - *An Over-Incubated Baby* [film]. Režie Walter R. BOOTH. UK, Robert W. Paul, 1901.
  - *Artistic Creation* [film]. Režie W. R. BOOTH, Paul's Animatograph Works, UK, 1901.
  - *A Visit to Peek Frean and Co.'s Biscuit Works* [film]. Produkce Cricks and Sharp, UK, 1906.
  - *Baby's Toilet* [film]. Režie Hepworth Manufacturing Company, UK, 1905.
  - *Brown's Half Holiday* [film]. Režie James WILLIAMSON. UK, Williamson Kinematograph Company, 1905.
  - *British Nurses in Serbia* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1915.
  - *Come Along, Do!* [film]. Režie R.W. PAUL, 1898.
  - *Crewe Hospital Procession and Pageant* [film] Produkce Mitchell and Kenyon, UK, 1907.
  - *Dreams of Toyland* [film]. Režie Arthur Melbourne COOPER. UK, Alpha Trading Company, 1908.
  - *Garden Party At St James's Palace 1914-1918* [film] British Pathé, UK, 1914 - 1918.

- *Hanging Out the Clothes* [film]. Režie G.A. SMITH. UK, G.A. Smith, 1897.
- *Labour's First Woman MP*[film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1923.
- *London: Suffragette Pageant* [film] Produkce Pathé Frères Cinema, UK, 1911.
- *Making Christmas Crackers* [film]. Produkce Cricks and Martin, UK, 1910.
- *Mass Meeting of Suffragettes*[film] Produkce Pathé Frères Cinema, UK, 1910.
- *Milling the Militants: A Comical Absurdity* [film]. Režie Percy STOW. UK, Clarendon, 1913.
- *Miss Lloyd George Married* [film]. Režie Topical Film Company, 1917.
- *Mitchell and Kenyon: The Unfaithful Wife* [film]. Režie Mitchell and Kenyon, 1900.
- *Mr. Pecksniff Fetches the Doctor* [film]. Režie R.W. PAUL, Paul's Animatograph Works, 1904.
- *Our New Errand Boy* [film]. Režie James WILLIAMSON, Williamson Kinematograph Company, UK, 1905.
- *Pay, Factory Gate* [film]. Produkce Mitchell and Kenyon, UK, 1900.
- *Rescued by Rover* [film]. Režie Lewin FITZHAMON, Cecil M. HEPWORTH, Nettlefold Studios, Walton-on-Thames, Surrey, UK, 1905.
- *Santa Claus* [film]. Režie G.A. SMITH. UK, G.A. Smith, 1898.
- *Scottish women's hospital* [film]. UK, 1917.
- *Summer Fashion Review 1915* [film] British Pathé, UK, 1915.
- *Visited By Their Wives* [film]. Režie Topical Film Company, 1916.
- *Washing the Sweap* [film]. Režie James WILLIAMSON. UK, Williamson Kinematograph Company, 1898.
- *Will There Be Women M.P.s* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1917.

- *Workmen Leaving Peacock's Works* [film]. Produkce Mitchell and Kenyon. UK, 1900.
  - *Workers at Pilkington Glass Works* [film]. Produkce Mitchell and Kenyon, UK, 1900.
  - *Women Cyclists Rally* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1916.
  - *Women Hay Makers* [film]. Režie Topical Film Company, 1916.
  - *Woman's rights* [film]. Režie Bamforth Company, 1899.
  - *Women's tennis* [film]. British Pathé, UK, 1910 - 1919.
  - *Women Work While Men Fight* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1915.
  - *Tilly's Party* [film]. Režie Lewin FITZHAMON, UK, 1911.
  - *The 1908 London Olympics* [film]. UK, 1908.
  - *The Derby 1913* [film]. Produkce Topical Film Company, UK, 1913.
  - *The Old Maid's Valentine Works* [film]. Režie George Albert SMITH. UK, 1900.
  - *Two A.M., or The Husband's Return* [film]. Režie R.W. PAUL, Paul's Animatograph Works, 1896.
- Fotografie, karikatury: Seznam obrazové přílohy

Online

- 19th and early 20th century | Striking Women. *Striking Women* [online]. Dostupné z: <http://www.striking-women.org/module/women-and-work/19th-and-early-20th-century>
- Banbury shell filling factory played vital role during First World War. *Banbury Guardian* [online]. 2012 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.banburyguardian.co.uk/retro/banbury-shell-filling-factory-played-vital-role-during-first-world-war-1-3752444>
- BBC - History - Women's Work. *301 Moved Permanently* [online]. Copyright © [cit. 15.04.2018]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/history/british/victorians/womens_work_01.shtml
- BBC - World War One At Home, Great Bidlake Farm, Bridestowe: The Farm Run by Women. *BBC - Home* [online]. Copyright © 2019 BBC. [cit. 06.11.2019]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p02fbhpc>
- BFI Screenonline: Film. *BFI Screenonline* [online]. Copyright © BFI Screenonline [cit. 17.04.2018]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/film/index.html>
- *British Cartoon Archive* [online]. Canterbury: The University of Kent, c2019 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.cartoons.ac.uk/>
- BROOKE, Michael. British Film Institute: Screenonline. *BFI Screenonline* [online]. London: BFI Screenonline, 2003-14© [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/index.html>
- Emily Davison | British activist | Britannica. *Encyclopedia Britannica | Britannica* [online]. Copyright ©2020 Encyclop [cit. 15.04.2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Emily-Davison>
- Flickr. *Flickr* [online]. Flickr, c2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/>
- HARDY, Susan a Anthony CORONES. *The Nurse's Uniform as Ethopoietic Fashion. Fashion Theory* [online]. 2017, 21(5), 523-552 [cit. 2020-02-10].

DOI: 10.1080/1362704X.2016.1203090. ISSN 1362-704X. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1362704X.2016.1203090>

- IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows. *IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows* [online]. Copyright © 1990 [cit. 23.03.2020]. Dostupné z: <https://www.imdb.com/>
- Spartacus Educational. Spartacus Educational [online]. Copyright © 1997 [cit. 13.06.2018]. Dostupné z: <http://spartacus-educational.com/>
- MAGNER, Thomas F. Sexist and non-sexist usages in the English language. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia: Revue publiée par les Sections romane, italienne et anglaise de la Faculté des Lettres de l'Université de Zagreb*, 2004, 47: 271-282.
- Mitchell and Kenyon. *BFI Screenonline* [online]. [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://www.screenonline.org.uk/film/id/1084507/index.html>
- National Library of Scotland: First World War 'Official Photographs' [online]. National Library of Scotland, ©2018 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://digital.nls.uk/first-world-war-official-photographs/archive/74548620#?c=0&m=0&s=0&cv=32&xywh=-156%2C-105%2C2811%2C2084>
- Newsreels, video, archive, film, footage, stills - British Pathé. *Newsreels, video, archive, film, footage, stills - British Pathé* [online]. [cit. 23.03.2020]. Dostupné z: <https://www.britishpathe.com/>
- Suffragette Newspapers. *The British Newspaper Archive* [online]. A Findmypast company, ©2020, 2018 [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://blog.britishnewspaperarchive.co.uk/2018/02/01/suffragette-newspapers/>
- The Forgotten First International Women's Football Match. BBC [online]. ©2020 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/5nsXCQcNm7wggTxvS0y1BnF/the-forgotten-first-international-women-s-football->

match?intc_type=singletheme&intc_location=radio4&intc_campaign=hearer&intc_linkname=article_firstinternational_contentcard2

- Wikimedia Commons. *Wikimedia Commons* [online]. MediaWiki, c2017 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page
- W. K. Haselden (1872-1953) A Memoir. *Welcome to the Political Cartoon Gallery Original Cartoons for sale* [online]. Copyright © 2015 Political Cartoon Gallery, 16 Lower Richmond Road, Putney, London SW15 1JP. [cit. 24.04.2020]. Dostupné z: <http://www.original-political-cartoon.com/cartoon-history/w-k-haselden-1872-1953-memoir/>
- YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 23.03.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/>

Obrazová příloha

Příloha 1: A man works from sun to sun. A woman's work is never done. Původně vydáno v *The Vote*, Women's Freedom League, 1911.

Birth Control. In: Spartacus Educational [online]. John Simkin, 1997 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://spartacus-educational.com/Wbirth.htm>

Příloha 2: Kabinetní fotografie matky se zesnulým dítětem. Pořízeno ve Stony Stratford, 78, High street, okolo roku 1890.

Happy Hallowe'en! Haunting photos from the dawn of photography show a very different way of honouring the dead in the 19th century. In: *Daily Mail* [online]. Amie Gordon Emily Webber For Mailonline, 2018 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-5023901/Haunting-photos-dawn-photography-19th-century.html>

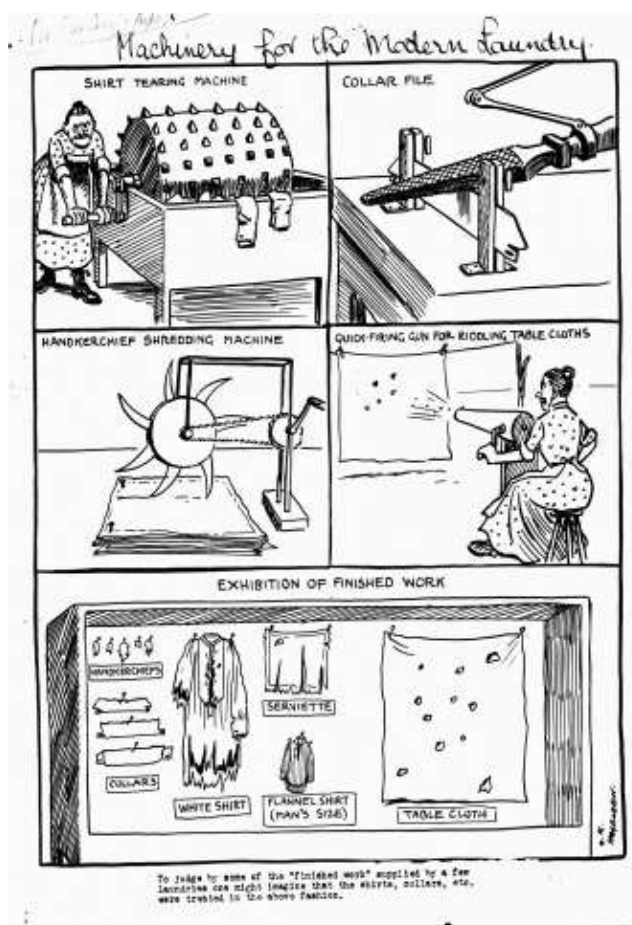
Příloha 3: Satirická kreslená příloha v britských novinách Daily Mirror, která reagovala na zaměstnávání žen mimo domov.

Will women now return to housekeeping. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1906 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z:

<https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.aspx?db=Catalog&type=default&fname=WH3017.jpg>

Příloha 4: Futuristická představa zjednodušené práce v kuchyni.
 The Electric Kitchen. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1905 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH0072.jpg>

Příloha 5: Karikatura znázorňující extrémní náčiní k čištění prádla.
 Machinery for the modern laundry. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1910 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH0891.jpg>

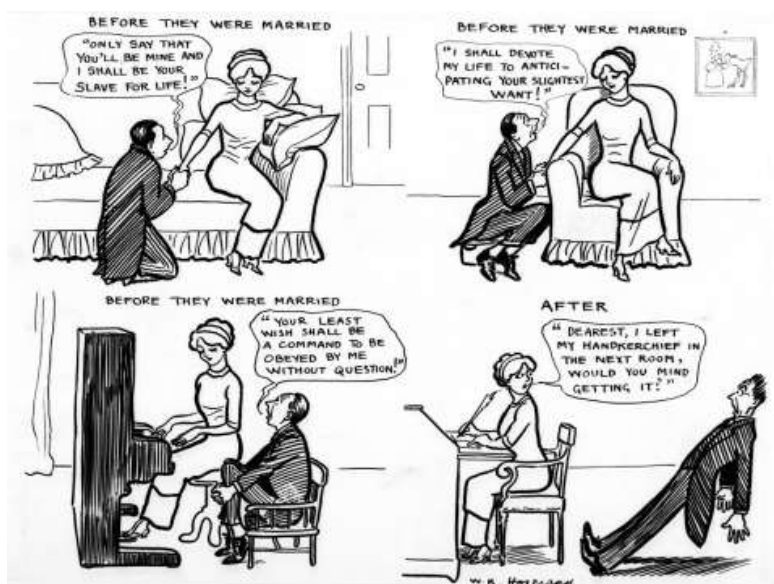
Příloha 6: Karikatura satirizující představy muže o manželství.

Marriage - the real and the ideal. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1909 [cit. 2020-02-27].

Dostupné

z:

<https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH4736.jpg>

Příloha 7: Vykreslení rozdílu vztahu dvojice před svatbou a poté.

Before and After Marriage. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1911 [cit. 2020-02-27].

Dostupné

z:

<https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH1778.jpg>

pg

Příloha 8: Karikatura o změně života ženy po svatbě.

Her Life Before and After Marriage. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1911 [cit. 2020-02-27].
Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH1776.jpg>

Příloha 9: Příspěvek z Daily Mirror zobrazující služebnou a její paní.

A happy thought for the pocketless woman. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1911 [cit. 2020-02-27].
Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH3145.jpg>

Příloha 10: : Kresba o záhadě ženského spánku.

When every woman wakes: a mystery of feminine slumber. In: *British Cartoon Archive* [online]. Daily Mirror, 1913 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH1100.jpg>

Příloha 11: Úklid na Ženské královské námořní službě. Fotografie pořídil George P. Lewis.

The Women's Royal Naval Service on the Home Front, 1917-1918. In: *Wikimedia Commons* [online]. Imperial War Museum First World War Women's War Work Collection photographs, 2015 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Women%27s_Royal_Naval_Service_on_the_Home_Front,_1917-1918_Q19744.jpg

Příloha 12: Britské zdravotní sestry na lodi.

British nurses on hospital barge. In: *Wikimedia Commons* [online]. The Library of Congress, 2016 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:British_nurses_on_hospital_barge_LOC_20892825613.jpg

Příloha 13: Dobrovolné řidičky ambulance na frontě.

British Voluntary Aid ambulance driver at front. In: *Wikimedia Commons* [online]. The Library of Congress, 2016 [cit. 2020-02-27].

Dostupné

z:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:British_Voluntary_Aid_ambulance_driver_at_front_LOC_21320911265.jpg

Příloha 14: Zaměstnankyně výroby munic za první světové války.

World War One: The risks for women on the home front. In: *BBC News* [online]. Imperial War Museum, 2016 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-england-26225744>

Příloha 15: Ženy v továrně Gretna při práci s „děblovou kaší“ z roku 1915.

World War One: The risks for women on the home front. In: *The Guardian* [online]. Science & Society Picture Librar/SSPL [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2015/jan/06/girls-stirred-devils-porridge-first-world-war-remember-munitions-workers>

Příloha 16: Ženy zpracovávají sklo. Snímek pořízen roku 1914.

British women in glass factory cutting shop near Birmingham. In: *Wikimedia Commons* [online]. UBC Library Digitization Centre, 2014 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:British_women_in_glass_factory_cutting_shop_near_Birmingham_\(15082616478\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:British_women_in_glass_factory_cutting_shop_near_Birmingham_(15082616478).jpg)

Příloha 17: Fotografie skupiny žen zastupující muže na farmě.

BBC - World War One At Home, Great Bidlake Farm, Bridestowe: The Farm Run by Women. *BBC - Home* [online]. Copyright © 2019 BBC. [cit. 06.11.2019]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p02fbhcp>

Příloha 18: Dvě policistky si s kolegou porovnávají poznámky.

Two members of the Women's Police Service comparing notes with a male police constable at Euston Station, London, 1918. In: *Wikimedia Commons* [online]. Imperial War Museum Photograph Archive Collection, 2014 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Employment_of_Women_in_Britain,_1914-1918_Q31088.jpg

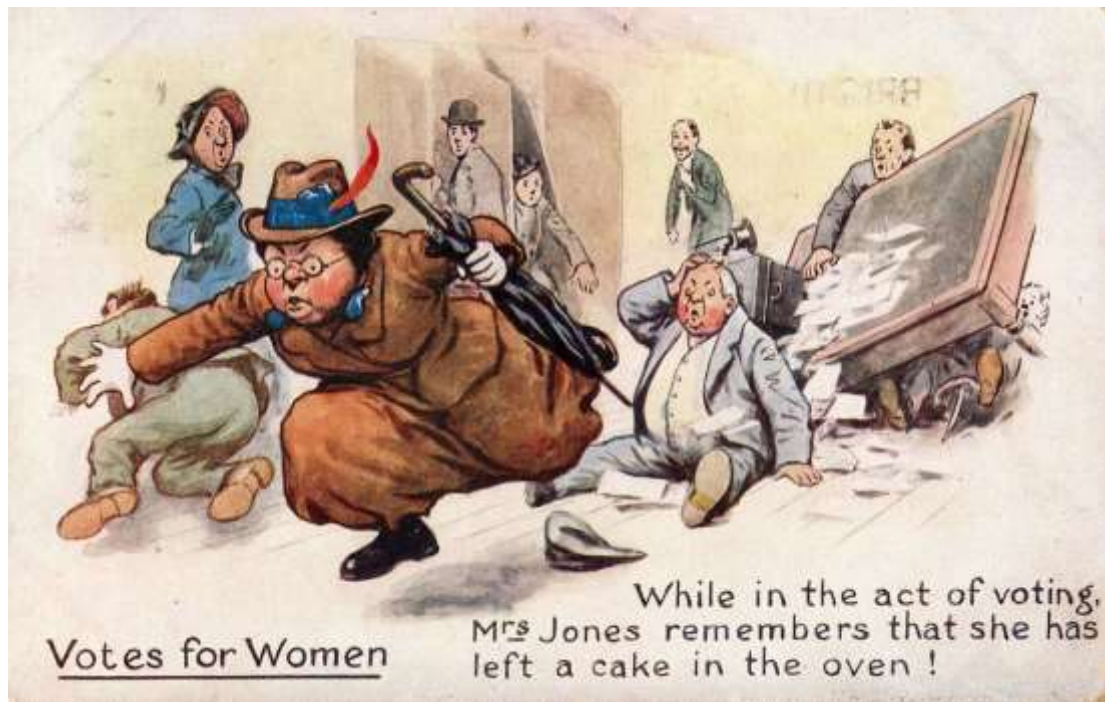

Příloha 19: Emily Davison byla sufražetka a aktivistka, která roku 1913 vběhla do koňských závodů a smrtelně se zranila.
Portrait of Emily Davison. In: *Wikimedia Commons* [online]. 2013 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emily_Davison_portrait.jpg

Příloha 20: Pohlednice s obsahem namířeným proti sufražetkám.
Suffragists on the warpath. In: *Wikimedia Commons* [online]. LSE Library, 2018 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anti-suffrage_postcard-_Suffragists_on_the_warpath.jpg

Příloha 21: Další ukázka pohlednice kritizující sufražetky.

While in the act of voting. In: *Wikimedia Commons* [online]. LSE Library, 2018 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anti-suffrage_postcard-_While_in_the_act_of_voting.jpg

Příloha 22: Pohlednice vyjadřující podporu ženám získat volební právo.

Why they won't let women help. In: *BBC* [online]. Cambridge University Library [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/in-pictures-42875095>

Příloha 23: Plakát ztvárňující postavu Emily Davisonovou jako anděla. Původně vydané v The Suffragette roku 1913.

"The Suffragette", 13 June 1913 - Emily Davison memorial edition. In: *Wikimedia Commons* [online]. 2017 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%22The_Suffragette%22,_13_June_1913_-_Emily_Davison_memorial_edition.jpg

The Daily Mirror

THE MORNING JOURNAL WITH THE SECOND LARGEST NET SALE

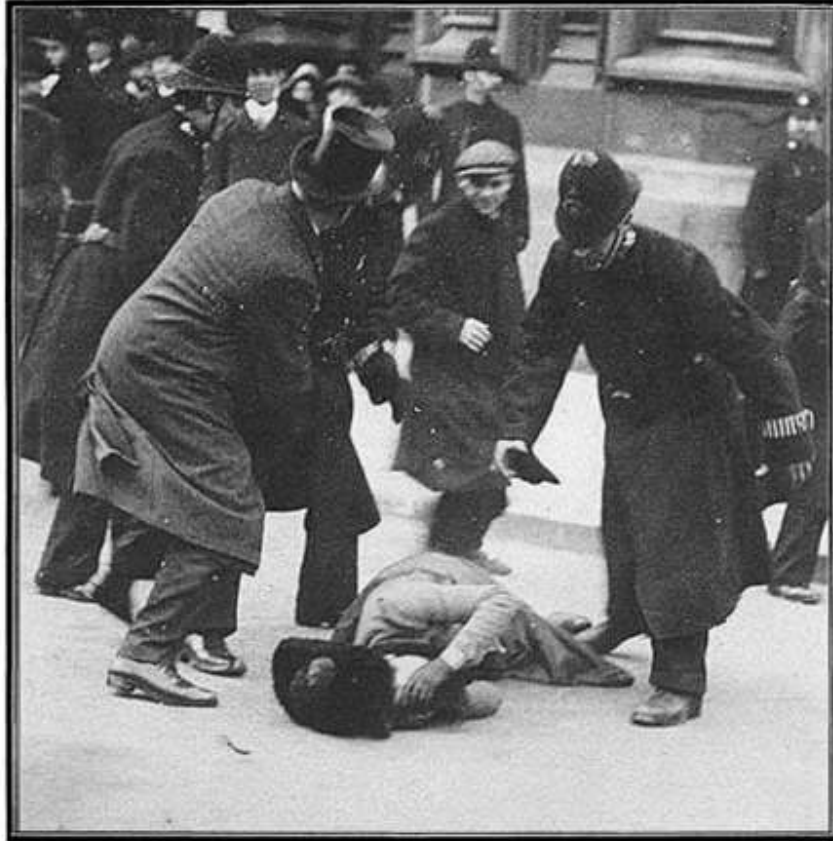
No. 2,955.

Printed at the C. P. N. Co. Ltd. Printing Works, 11, Abchurch Lane, London, E.C. 4.

SATURDAY, NOVEMBER 19, 1910

One Halfpenny.

VIOLENT SCENES AT WESTMINSTER, WHERE MANY SUFFRAGETTES WERE ARRESTED WHILE TRYING TO FORCE THEIR WAY INTO THE HOUSE OF COMMONS.

While forcibly endeavouring yesterday to enter the House of Commons, great numbers of suffragettes used most drastic methods than ever before. Above is (Illustrated) one of yesterday's incidents. A woman has fallen down while struggling, and she is in a fainting condition. The photograph shows just few women will go for the vote.

Příloha 24: Scéna z masivního protestu sufražetek. Fotografii pořídil do The Daily Mirror v roce 1910 Victor Consolé.

Violent scenes at Westminster, where many suffragettes were arrested while trying to force their way into the House of Commons. In: *Wikimedia Commons* [online]. Archives of The Daily Mirror, 2017 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Daily_Mirror,_19_November_1910,_front_page_\(cleaned\).png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Daily_Mirror,_19_November_1910,_front_page_(cleaned).png)

Příloha 25: Fotografie Lottie Dodové z LOH 1908.

Lottie Dod, vice-championne olympique de tir à l'arc en 1908. In: *Wikimedia Commons* [online]. Les Sports Modernes, 2017 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lottie_Dod,_vice-championne_olympique_de_tir_%C3%A0_l%27arc_en_1908.jpg

Příloha 26: Fotografie britských gymnastek na LOH v Londýně, 1908.

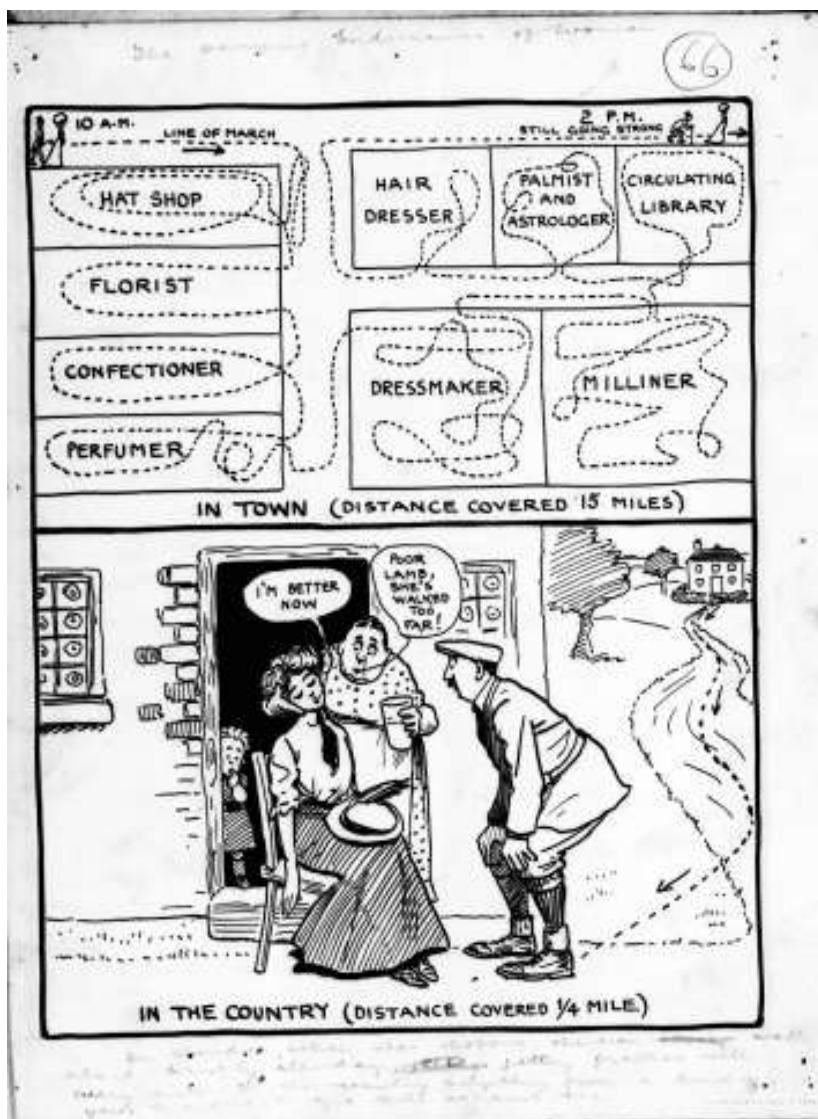
London 1908 Gymnastics women. In: *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:London_1908_Gymnastics_women.jpg

Příloha 27: Muži a ženy hrají na západní frontě ve Francii pozemní hokej.
Members of the Women's Army Auxiliary Corps, playing hockey, France. In: *Flickr* [online]. National Library of Scotland [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/nlsotland/2957860137>

Příloha 28: Fotografie fotbalistek z týmu The Wallsend Slipway.
The Forgotten First International Women's Football Match. *BBC* [online]. ©2020 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/5nsXCQcNm7wggTxvS0y1BnF/the-forgotten-first-international-women-s-football-match?intc_type=singletheme&intc_location=radio4&intc_campaign=hearher&intc_linkname=article_firstinternational_contentcard2

Příloha 29: Karikatura reprezentující ženu a nakupování. Původně vyšla v Daily Mirror v roce 1908.

The varying endurance of Woman. In: *British Cartoon Archive* [online]. University of Canterbury [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH2149.jpg>

Příloha 30: Kresba ilustruje ideál tzv. Nové ženy oblečené v praktickém oděvu.

The New Woman. In: *The Latch Key* [online]. [cit. 2020-02-27].
Dostupné z: <http://www.thelatchkey.org/Gallery/Gallery-Illustrations5.html>

Příloha 32: Karikatura ženy na téma módy. Původně vyšla roku 1910 v Daily Mirror.
 A suggestion for a change of fashion. In: *British Cartoon Archive* [online]. University of Canterbury [cit. 2020-02-27].
 Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH3151.jpg>

Příloha 31: Kresba znázorňující ženy a klobouky.
 The perversity of woman. In: *British Cartoon Archive* [online]. University of Canterbury [cit. 2020-02-27].
 Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/GetMultimedia.ashx?db=Catalog&type=default&fname=WH3151.jpg>

Příloha 33: Ilustrace srovnávající styl oblékání mužů a žen.

Are Women Conservative After All? In: *British Cartoon Archive* [online]. University of Canterbury [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://archive.cartoons.ac.uk/Record.aspx?src=CalmView.Catalog&id=WH1315&pos=14>